

**THE
COTTONIAN**

FEBRUARY 1945, VOL XXII PART I.

-EDITOR-

PRASANTA BARUA.

CONTENTS

1.	Ourselves	1
2.	Reports	2
3.	An address to the Freshmen	...	Upen das	4
4.	I was Mr. H. D. Momin's student	...	P. Goswami	6
5.	Planning for India	...	Soneswar Kalita	8
6.	A brilliant Decade	...	Chaganmal Jain	11
7.	Thoughts on the lesser Man	...	Sada Chaliha	16
8.	Modern English Poetry	...	Prof. T. Bhattacharjee	22

—অসমীয়া বিভাগ—

১।	প্ৰলয় নাটোন	...	ছাত্তাৰ	25
২।	দেশপ্ৰেমৰ মন্দিৰ বেদোত অসমীয়া কবিৰ আঁৰতি	...	শ্ৰীপ্ৰিয় বৰবৰা	26
৩।	হাতুৰি	...	শ্ৰীঅজিত বৰুৱা	31
৪।	এটি কৰুণ চিত্ৰ	...	মহবুৰ বহনান	31
৫।	ক্ষুধিত মানব	...	শ্ৰীবিজেন বৰুৱা	34
৬।	বিজ্ঞানৰ পথ	...	শ্ৰীবীবেক্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য	35
৭।	মাতৃ	...	শ্ৰীজীবকান্ত বৰুৱা	38
৮।	আজিৰ নহয়	...	শ্ৰীপ্ৰশান্ত বৰুৱা	40

135

The Cottonian.

Vol. XXII. }

FEBRUARY—1945

} Part I.

Ourselves

We are glad to place before the Cottonians this issue of the Cottonian. We offer our grateful thanks to the contributors and to those who have helped us in publishing the issue.

x x x

We welcome Prof. R. R. Thomas as our new Principal and we hope that he will spare no pains for the all-round improvement of the College under his able guidance.

x x x

Several changes have taken place in the staff in the current session. We welcome the new teachers in our midst.

x x x

We welcome Mr. Suren Sarma as the new Union Secy. and wish him a successful term of office.

x x x

We are glad that the Athletic Section has been re-opened this year after a long interval. But all the out-door games are not introduced for want of fields and also for want of a good fund. We hope the authorities will pay more attention to this.

x x x

The New Hostel has been started, but it cannot be compared with the older ones. It is only a temporary thatched house with unplastered walls and damp floor. The supply of water is inadequate and the sanitation is not satisfactory. We hope, the attention of the govt. will be directed to these inconveniences and that they would try to satisfy the wants immediately.

x x x

Thanks are due to those who tried for the newly established Girls Hostel and we hope that it will satisfy a long felt want.

x . x x

We have now no hospital of our own. It is very difficult for the Cottonians to get full amenities from the heavily-worked Civil Hospital. We hope for a separate Hospital to be established as soon as possible.

x x x

The thatched hut known as our Common Room is incommodious and not fit to be called a Common Room. We have no indoor games worth the name nor other facilities of a Common Room. Students

are to loiter in the streets during their leisure hours or crowd the class room doors and corridors on rainy days. The ladies Common Room is also incommodious. We hope the authorities will build a Commodious and well equipped Common Room for the students.

× × ×

The recent move for the University of Assam has been supported by all throughout the province. We hope that every Cottonian will try his best for its success. As a stepping stone for the

We congratulate Mr. Jagat Chandra Sarma for securing the 4th place in the Calcutta University in the last I A. Examination

× × ×

We are glad to see the revival of the A.S.L. club and hope that it will try its best to revive its old glory. We are glad to know that it will publish a collection of modern Assamese verse,

× × ×

Lastly, we must say that the money now available for the Union Society is

We are deeply moved at the deaths of our ex-D.P.I. Mr. H.N. Sen, Prof. H. D. Momin and S. C. Goswami. We deeply mourn for them and offer our condolence to the friends and relatives of the departed. May their souls rest in peace.

University—M.A. classes should be opened in our college as soon as possible.

× × ×

We need not quote the University results of the year 1944. The percentages of passes are small. However, several B. A and B.Sc. students secured Honours and Distinctions. We hope our Cottonians will show a better result this year.

not sufficient to meet the present need. We have got money for only one issue of the College Magazine. But we want more. Same may be said regarding the Common Room. So we hope that the authorities will grant more money to our Union Society. Again we offer our grateful thanks to the Cottonians.

Reports

From the Common Room—

“Dreary” is the word that describes the picture our Common Room presents. It is a broken thatched house with three tables inside. The students are to read

newspapers and magazines standing. The unusual rise of prices has deprived us of many interesting indoor games. Carrom and Chess competitions are being run under great difficulty. We do not know when the authorities think less of big

promises and more of building for us a commodious building and of supplying more magazines and games to us.— Akan Chandra Dutta Secy. Common Room

From the Girls' Common Room —

This year the number of girl students in the college has comparatively increased. This is largely due to the establishment of a girls' hostel which is undoubtedly a wise step on the part of the authorities.

We of course cannot say the same about our Common Room.— It is not what it was three or four years ago. However we shall be highly glad to have some more magazines and newspapers in our Common Room.

We enjoyed a nice picnic party at Basistha some days ago.— Banalata Chakravarty, Secy.

Nirmala Das, Asst. Secy.
Girls' Common Room.

From General Secy. sports—

The revival of our College Athletic section is a really wise move. Games and sports of the college were suspended for the last two years. However, we had the opportunity of enjoying the College Annual sports last year which was only a shadow of the annual sports held formerly with all pomp and splendour.

Hockey practice is now regularly going on. We are sorry at not being able to start the football practice for want of a field. We are trying our utmost to open it as soon as possible.

Volleyball has been supplied to six different centres for the students living outside hostels, and for the hostel stu-

dents it has been supplied from Hostel funds. We request our Principal to approach the D.P.I. of Assam to grant us another Rs. 500/- for the athletic section for this year, so that we may meet all the expenses for the games and sports.— Bhagya Kanta Talukdar,
General Secretary, Cotton College
Athletic Section

From the Gymnasium.—

We are glad that this important section of the Athletic Society has been revived in these critical times. But the money granted this year is too meagre to buy all the necessary appliances lost at time of requisitioning of our College buildings in 1942. However we hope that the Cottonians will co-operate with us in order to bring the gymnasium to its former condition. Narendra Nath Das
Captain Gymnasium

Social Services.—

Firstly we began our social services by helping some destitutes with money and sending them to their homes some days ago. Again we had to perform the funeral rites of two persons who died in the local civil hospital in the cremation ground at Navagraha. We hope the Cottonians will never fail to show their sympathy towards the social service section.
—Ganesh Sarma, Secy. Social Services.

Report from the Music Section

Of all associations that exist for the promotion of the commonweal of the Cottonians and for the cultivation of their well-being, the Music Section is beyond all doubts, the hardest hit. The musical instruments of the College are in a dilapidated condition, and hence they

require repair and even replacement with the least of possible delay. By allotting the sum of only a hundred rupees to the Music Section, the Union Executive furnishes but an instance of its indifference to what has otherwise been considered a permanent feature of our College life and culture. I hope the authorities will strain every nerve to redress the grievances tabled ubi-supra.— Pijus Das.

Music Secretary, Cotton College,

Report of the Cotton College Swimming Club.

It gives me immense pleasure to place on record the achievements so far secured by the C. C. Swimming Club. Within a brief span of my tenure of office, the membership of the Club numbers some

thirtynine. Thanks to the dignified efforts of Sjt. N. C. Sarma, our Instructor, the swimming aspirants have already acquired a good deal of knowledge in various kinds of strokes, lapwings and life-savings. The unbroken seriality of the classes and the alacrity with which the students are attending them, hold out the promise of a bright future,

Owing to the frosty session of winter the classes are prorogued for the nonce. But when renewal of activities will come up the Club will not be found wanting. The Club further decides to hold an exhibition by the month of June next.

In view of the stray circumstances in which the Club finds itself entangled, I take the liberty of appealing to the authorities for their kind sanction of more monetary aid to the Club,—Bir n Goswami.

Swimming Captain, Cotton College,

An address to the Freshmen.

Mr. President, ladies, gentlemen and my beloved comrades fresh and old.

To-day I take this privilege of welcoming all present here and particularly the fresher's to whom I wish all success and happiness in their college life. The office of the secretary of the college union is a post of honour and responsibility, and I thank the old students from the bottom of my heart for having conferred on me the honour by electing me to that office last year. I have tried my best to discharge the responsibilities faithfully. One year is hardly a time to accomplish a good deal of work, and

naturally at the end of my term, I must say something about the services done and much left undone or unattempted. My hopes rest upon my worthy successor who I hope will take up what I have left unattempted or unfinished.

You know well that the last three years have been the darkest period in the history of this college and for that matter of higher education in this province. Rough and ruthless hands were laid on this premier educational institution of Assam; its life was dislocated and disorganized; and the students were in great difficulties and despair. Naturally, the

circumstances made a heavy demand on the energy, perseverance, resolution and courage of the helmsmen of the Union in the interest of the rights of the students. It fell to my own part to take a good number of grievances of the students: and in some I was successful in attaining redress. Among them mention may be made of the "New Hostel" which has been started and the Girls' Hostel which has been opened. The opening of a Girls' Hostel will remove the strongly felt want and also let us hope, facilitate the development of co-education which has rightly come to stay in all parts of the progressive world.

But we must remember that success of our student life will not be judged by the mere accomplishments in the field of redress of grievances but by the nature and extent of our discharge of the duties and responsibilities which devolve on us. I must hasten to add that it is a wrong and unrealistic view to think and behave as if the duties and responsibilities of student life were limited to the requirements of the syllabus and degrees and that these limits the student is not to transgress. For what after all is the aim of education if it is not to fit us for life by giving us knowledge, theoretical and practical, to carry on the struggle of life. Now a little thinking and a little observation of the growing volume of the famine and other social evils and tragedies will tell you that education,

although an invaluable help in the struggle for existence, can not by itself help one to win that struggle. The satisfactory solution of the individual's problem of existence depends on the favourable adjective circumstances of social order. Thus a student as well as anybody else is faced with the duties and responsibilities of ensuring that the social relations may be so arranged or adjusted that his existence may be secured and the time, energy and youth he spends in acquiring knowledge may produce fruits. It is this sense of realism that made Lenin say that "school or lie without politics is a hypocrisy, a life". The increasing unemployment, intensification of competition for a living, exploitations of class by class, race by race, and the closely devastating world wars should warn anyone with the elementary common-sense that the existing social order cannot solve man's problem of existence but rather it will increasingly endanger it. An order based on chaos and anarchy in the very basis of life, namely the production and distribution of the material means of life, cannot do anything better. An order based on brutal exploitation of one's fellows and struggle for existence against one another can hardly be called human or civilized. To scrap this social order and instal in its place a scientifically planned order that will release man from the bondage of individual struggle

for existenc and assure the possibility of securing for every member of society, through social production, an existence which is not only fully sufficient from a material standpoint and becoming richer from day to day, but also guarantees to them the completely unrestricted development and exercise of their physical and mental faculties," to use Engel's words— is the historic mission to the call of which every student under the banner of of Freedom, Peace and Progress should rally. Than this there cannot be a greater mission, than this there cannot be a greater service to one's own interest and the interests of humanity. If every student used his spare time in enlightening his friends, educating and organizing his own little circle or village on the problems and its solutions of the times the sumtotal of their efforts will produce a better world in which Freedom Peace and Progress will be the rule rather than the exception for all. The future is dark ; it challenges the youths who shall

inherit it. Will the students, who with their opportunities for education are natural leaders of the future, fail in their duty ? On the answer to this question depends our future and the future of humanity.

Before closing up my address I must refer about a university for Assam, which is the burning topic of our province. This matter which so long remained in the realm of discussions and agitation now promises to be realised. We hope the committee that has been formed for the task at Sibsagar will begin work, and I also appeal to the student community to come forward and keep alive the agitation for the University and make it a success,

I do not wish to tax the patience of the gathering further. I ow beg leave to conclude and before doing so, offer my best wishes and sincere compliments to all those present here, *

Forward to the cause Freedom,
Peace and Progress,
Upendra Nath Das,

I was Mr. H.D, Momin's student

Prafulla Datta Goswami M. A.
Ex-Student

It was one of my off periods. I discovered a handful of boys and girls in a large room. I knew it was a Tutorial Class. I stepped in. The "professor"

who took the class was new. He explained to us the irregularity in metre of a particular stanza.

The next period was also a Tutorial,

* Read before the freshmen's social gathering on the 4th Nov, '44.

this time my group's. It was the same teacher and the same stanza was given for scansion. The task was rather difficult but I offered to scan it. He smiled and said, "Din't I see you in the other class?" I was not prepared to be caught thus.

That was my first contact with Mr. Howard D. Momin, a Garo by birth, and Christian by creed.

He came to Cotton College Gauhati, as lecturer in English, I suppose, in 1939. I was then a student of the Third year B. A. Class. He used to put up n-ar my place in Ujanbazar.

He was not very successful as a teacher at first. But he took to his task and improved considerably. We found he could appreciate poetry well. Occasionally one or other of my mischievous class-fellows tried to pull his leg but he took it coolly and little by little proved his worth and came to be generally liked.

He was a student of the Scottish Churches College and in one or two copies of the Scottish Churches College Magazine. I had the good fortune to see specimens of his English prose and poetry I liked them.

When my acquaintance with him grew

deeper I used to see him occasionally. He kept a ready smile for every one and in the help he rendered to students he never posed as a high-brow and snob.

I saw some of his paintings done in sepia and water-colour and they revealed merit as well as a feeling for beauty.

He was interested in music too. As one passed by his house of an evening one could be delighted by the tunes vibrating on Mr. Momin's Violin.

He once requested me to lend him an Assamese gammer. I remember to have given him an old copy of Loknath Sarma's "Byakaran." By this time he had made himself a close friend of an intelligent and independent spirited young man, Sjt Purnachandra Bharali. B SO. So his interest in Assam was accelerated. I also came to learn that he was taking interest in the Garo language and was probably editing a Garo Magazine.

I lost touch with him in a few months. Since then several years have passed by. Mr. Momin is no more. I remember him respectfully, I remember him as one of the best fellows to come across, a teacher of literature who had real taste for it and for fine arts, a man with enthusiasm and faith in the future.

May his soul rest in peace !

Planning for India

Soneswar Katita, 4th year B.A.

As the war is drawing to its close leaders of India's industry and finance are busily drawing up plans for postwar reconstruction our heartiest felicitations are due to them for their unremunerative job. But it is our considered opinion that most of them have overlooked the most vital point at issue, viz, the political precondition of planning—full political sovereignty. As head of the National Planning Committee Pt. Jawaharlal Nehru once said, "It is clear that the drawing up of a comprehensive national plan becomes merely an academic exercise, with no relation to reality, unless the planning authority is in a position to give effect to that plan. An essential pre-requisite of planning is thus complete freedom and independence for the country and the removal of all external control." A few weeks back Gandhiji has warned our countrymen not to be deluded by the imperialistic hoax of postwar reconstruction planning for bypassing our political issue. In the Assembly debate Sir Ardesir Dalal, member for Postwar Reconstruction and planning, has said, "When the plan is in full operation, large scale measures involving compulsion and interference with the habits of the people will have to be put into force.

Such measures could only be carried out by a Govt. having the full support and good will of the people behind them." Mr. Amery's statement that after the war British and India's industries will flourish in complete co-operation is nothing but a twaddle which even fails to humbug the most credulous people but on the contrary reminds us of the plan of increasing the British exports after the war by 150%.

Planning cannot be defined in a cut and dry definition, It is sometimes rather loosely said that the consumer who is spending his limited income and the manufacturer who is manufacturing goods for the market and the capitalist who is investing his surplus money are all acting with some definite purpose and are therefore planning. But planning according to our view means production and distribution with social purpose— not only for a short period but also for a long period. Of course planning may demand of the community the sacrifice of the immediate comforts in the interests of a near future. The object of planning is the attainment of full employment and the progressive important in the standard of living of the people. As under capitalistic method of production the motive of production is

profit making the object of planning cannot be attained in toto. Therefore we shall not be in the wrong if we conclude that the development of a planned economy is only possible under socialism.

Today almost all countries in the world are mad about post-war planning. Statesmen of most countries are putting their heads together so that they may steer their states through the perilous shoals of the postwar world. But there is difference of outlook about the objective aimed at in western countries and in India. With western countries, it is essentially a problem of planning for full employment while with us, it is essentially one of improving the standard of living. In India the standard of living is hopelessly low. A large section of the people is living below the subsistence level. The extreme poverty of the masses of India can clearly be demonstrated by her very low per capita income—against Rs. 980 in the U. K., Rs. 1406 in the U. S. A., Rs. 1038 in Canada, Rs. 792 in Australia and Rs. 218 in Japan the per capital national income in 1931 was Rs. 65 in India. How low indeed! A per capita income of Rs. 65/- is not adequate enough for assuring a minimum standard of living.

Again this income is not available to a large section of the people first because the national income is not evenly distributed and secondly because, a portion of it is burdened with debt and therefore not available as a free income to be spent on the essential requirements of life. Our object of a plan is to achieve a general standard of living which would leave a reasonable margin over the mini-

imum requirements of human life. The minimum requirements may be catalogued as food, clothing, shelter, medical relief and education. On the assumption that balanced diet requires 2800 calories for an adult person Dr. R. K. Mukerjee estimates that 'India has now (1935) fallen short of food for 48 millions of her average men. The average deficit is 423 calories in each man's daily ration.' The per capita consumption of piece goods in India was estimated at 16.1 yards against 64 yards in the U. S. A., 37.7 yards in Canada and 21.4 yards in Japan. The National Planning Committee estimated the minimum requirement of clothing at 30 yards per head. Although palaces and mansions are not rare in this land of contradictions, the great majority of our people live in dwellings constituted of mud walls, mud floor and thatched roofs with little or no facilities for drainage or ventilation. The Bombay Plan estimates that 100 square feet of house room is needed for every person. Again the general standard of health in India is very low. The average expectation of life is only 27 years in British India against 63 years in England and Wales, 67 years in Australia and 47 years in Japan. According to J. B. Grant there are only 6500 curative dispensaries and hospitals in India. This shows the extremely poor medical facilities in India. The extent of illiteracy in India is appalling. Excluding permanent expenditure, the cost per head per year is about Rs. 5/- at prewar prices. The minimum annual income per head that is necessary to meet the barest necessities of life will be more

than Rs 100/- The Bombay plan estimates it to be Rs 74 which is too meagre.

Any improvement in the standard of living is dependent upon an increase in the national income and the principal method for increasing our national income is rapid industrialization of the country. The most important point which the planners are to keep in view in drawing up a plan is that pressure must be transferred from agriculture to industry. None but cynics will put belief upon the saying that India is predestined to be only an agricultural and raw materials exporting country in the world. We have the glaring example of Soviet Russia before us. Has not Russia—predominantly agricultural under the Czarist regime—become industrially self sufficient within a short period? Today Russia has got gigantic industrial plants like the Magna Gorsh, Kaznetsk and Chelyabinsk iron and steel factories in the Urals and Siberia, the Stalingrad tractor plant in the R. S. F. S. R. and the Dnieper Hydro Electric power station. Why will not India possessing immense resources be able to become industrially self sufficient? The lessons taught from the experiences of the last world war and the present titanic war is that no country will be able to hold its own unless it becomes self sufficient in every respect.

As regards industrialisation priority must be given for basic industries such as power mining, metallurgy, engineering, machinery of all kinds, chemicals, armaments, transport, railway engines, ship building, automobile, aircraft etc. Along with these, consumption goods industries such as textile leather goods, paper, oil etc are to be developed. Unless provisions are made for the industries to be owned and managed by the state, we shall not be able to achieve our goal.

The "National Planning committee declared,

"In regard to defence industries, it was decided that they must be owned and controlled by the state. Regarding key industries the majority was of opinion that they should be also state-owned. In connection with public utilities it was decided that those should be owned by some organ of the state. In regard to other important and vital industries no definite rule was laid down, but it was decided that the very nature of planning required some measure of control.

It is needless to say that industries must be established on a co-ordinated and regional basis. Provisions also must be made for cottage industries as these will facilitate part time work for the agriculturists.

As relating to agricultural development none can deny the fact that the present system requires to

be uprooted and replaced by scientific system as in Canada and U. S. S. R. Tractors must take the place of wooden ploughs and 'original and indestructible powers of the soil' must be supplemented with the help of fertilisers. As collective and Co-operative farming must take the place of small scale farming and landlordism as is prevalent in some of the provinces must be abolished root and branch.

There is not slightest shadow of doubt that our project will have to depend to some extent on hoarded wealth and saving but we shall be able to get a relief for the Sterling Balances accumulated on the U. K.

We have paid for them through high prices, starvation and famine. A hue and cry has been raised in British financial circles over these balances and the rejection of India's demand at the Bretton Woods Monetary conference for dealing with at least a fraction of the balances through the agency of the Monetary Fund is showing our hopeless condition. Though nothing is positively expressed from the side of His Majesty's govt and the India govt is trying to solace us, shrieks and howls of the British press continue to enhance the sense of insecurity in India about the Sterling Balances.

A Brilliant Decade.

Chaganmal Jain 'Visharad'
Fourth Year (Arts.)

In the National History of India the importance of the 7th decade of the 18th century can never be over-estimated. Though, as a matter of fact, nothing great enough to boast of was achieved during the years 1861 to 70, yet in these very years we got everything which we are proud of now. It may seem paradoxical but never-the-less, it is true to the last syllables. So many great national heroes were produced by this decade that we cannot but call it

"brilliant." Really the personages born in this decade have "out of dust made us into men,"

The years 1861-62 are responsible for bringing into light the marvellous trinity of Rabindra Nath Tagore, Madan Mohon Malviya and Motilal Nehru collectively representing the forces of creation, protection and destruction like the Hindu gods Brahma, Vishnu and Mahesha. Tagore creates innumerable life like characters and a new philosophy of life through his

literature ; Malviya protects and preserves the ancient Indian culture and civilisation ; Nehru is expert in bringing about the destruction of his antagonists and rivals. Then again, the year 1866 gets the credit of producing Gopal Krishna Gokhale, "the intellect of congress." 1869 gave birth to Gandhi, "the pillar of a people's hope, the centre of a world's desire." And the last year of the decade, that is, 1870 produced C. B. Das, "the greatest and the most dynamic leader which young Bengal has ever known or seen."

So in this way, the seeds which were sown in those brilliant years proved, in course of time, trees and fruits, very useful for the country. Before the advent of these great leaders in the previous decade, the last armed revolt of India of 1857 to overthrow the foreign yoke proved an utter failure, and after that our country again forgot her duty. She took shelter and lazily slumbered on once more under the so-called shade of the British rule, being totally forgetful of what freedom is, why it is necessary, and how it is to be achieved? Our countrymen of that time had laughed, and laughed without being ashamed of their tremendous downfall, when they heard the heartrending real story, of how an Afghan street girl, who was no better than a prostitute, stopped dancing when an Indian presented him-

self before her. A street woman of a free country thought it below her dignity to display her art before a gentleman of a slave country. This should have stirred them to activity making them ashamed of their wretched condition ; but instead of that, it provoked their laughter.

What a pitiable downfall it was of the Indians !

But lo ! There appeared on the soil of India some divinely inspired human beings to bring about an extraordinary awakening among the people—so long 'bound with the chains of slumber,'"

From the northern India there appeared M. L. Nehru, "the patriot who gave his all to India." His is the family which has suffered and sacrificed most in the struggle for independence [of our country. His gift to the country is too much to be estimated. He gave us his all—his wife, his daughter and over and above all, his dear Jawa'har. He sacrificed his Ananda-bhawan, his high standard of living and what not, for the sake of his dear Fatherland.

He was a man of royal personality, endowed with a commanding capacity. Truly "he was born the master of circumstances, not its victim." He was a dashing warrior, a lover of discipline, a born leader having an untiring working capacity and at the same time he was an eloquent orator,

Al Kafir tellingly describes Motilal Nehru as "A stout, stockily built man, his mighty head set square and challenging erect with just suspicion of defiance, his sparse wellgroomed white hair brushed close to the crown :

With Atlantean shoulders fit to bear the weight of mightiest monarchies, and a terrible jaw which has never yielded to any body,he stands like a block of granite fore-square to all the winds that blow—as if the sweet-scented manuscript of his youth would never close—his features instinct with the spirit of combat, a figure emblematic of—

Thrones, dominions, principedoms, virtues, powers."

And from the eastern corner of India there peeped another Man the burning patriot Rabindra Nath Tagore. Though he did never come to the forefront of Indian politics, yet we can have the glimpses of a true Indian heart burning with the love of country through his literary works. He was so much interested in educational reforms that he founded near Calcutta the well-known Shantiniketan—a school which has international reputation now. By winning the Nobel prize for literature in 1913, he has immensely raised the worth and place of Indian literature in the eyes of the world.

He rarely opined on national problems, but whenever he expressed

his opinion it carried much weight. The occasional outbursts of his heart, published in the papers, sometimes as answers to the slanderous remarks of foreigners on India and sometimes as his personal opinions on the national problems, reveal the unbounded love he cherished for his mother-country. His influence over the Indian life is not so clearly felt as that of Gandhi and others, yet, silently through his literature, he has done much for the upliftment of the Indian mind.

Between the twain stands Pandit Madan Mohan Malviya 'the veteran fighter' for the cause of India's independence and the socio-political leader of our country. He is the living embodiment of the ancient Indian civilization and culture. Though generally he is regarded as the most bigoted, yet whenever necessary, he is found to be the most tolerant. He is so popular that he has been thrice elected as the president of Congress up till now. His speeches are always calm and cool, but always touch the hearts of the audience, and hence they never fall flat on them.

Leaving aside his political activities, if we only consider the efforts undertaken by him in the establishment of the Hindu University of Benares, our heart is filled with gratitude to him. What a grand achievement of his is the Hindu

University—the seat and beacon of ideal education! The credit of importing the institution of Scouting in India also goes to him. In this way he served his country in many ways. C. V. Raman says that Malviyaji is the embodiment of the qualities which are required for the making of a Real gentleman. In the words of Sir T. B. Saprú we may say that “the aim of his life is to serve humanity.”

Now another Man born in the southern part of India calls forth our attention. His name is G. K. Gokhale. Being born of a very poor family he rose to be one of the greatest men of India by dint of his own sincere labour for the cause of his country. He was truly said by Mr. R. Singh to be “the intellect of the Congress” and one of the best economists of India. He was the first man to realize that “the real India’s life exists neither in the shining busy cities of Bombay or Calcutta nor in the gorgeous and splendid palaces of the Rajah’s and Maharajah’s, but instead it is in the huts, among the people who are down-trodden, suppressed, earning less than six pice a day, for their livelihood.” Hence he greatly insisted specially on the economic improvement of the Indian agriculturists who “being born in debt, live in debt and die in debt covered with the coffin of debt.” The English people were dumb-founded by his learned and forceful speeches on Indian finance, he delivered in England in 1897. Hearing his Budget

speech of 1906, Lord Minto had observed. “A very few people even in England can deliver such a fine speech.” Sir Edward Baker the then finance Minister of India expressed his will that Gokhale would be the right man to succeed him. And Sir James Meston compared him with Gladstone, the renowned Prime Minister of England. Lord Curzon, who himself was a good politician, once said, “God has given an unparalleled intelligence to Gokhale and he has employed it wholeheartedly for his own country. I feel much pleasure whenever I have to confront him.” Gandhiji called him his ideal in the field of politics. These facts show how great a political economist he was!

The sacrifices he had made for the sake of his dear mother country can never be counted on the fingers. as a matter of fact, he had dedicated his whole life on the altar of India’s progress and independence. He thankfully rejected the title of K. C. I. E. conferred on him by the Government and also refused to accept the salary of Rs 15000/- per annum, which was his due, as a member of the Public Services Commission. He did much also for the Indians in Africa. In this way his life is a chain of unceasing activities.

He died at the early age of 49. But if a man actually “lives in deeds not in years” then the span of time that was granted to him in this world by Providence can never be

regarded as short. In this sense really he lived a long life—full of restless activities. That is why, at the last moment of his life he could happily utter,—“I have enjoyed this world fully; now I have to enjoy the next world.” And Tilak rightly observed in his funeral speech—“The gem of India, the best man of Maharashtra, the greatest fighter of our country is snatched away from among us by the cruel hand of Death.”

From the western corner of India Mahatma Gandhi stealthily raised his head and saw the “fallen Angels” lying completely senseless and forgetful of their former worth and position. He took up his stand firmly realising the situation, and began to peal into the ears of the nation the message of independence. At his voice the people arose giving up their long sleep, as the fallen angels did at the message of Satan in Hell. What he did for India and for the humanity at large can not be counted over here in this limited space, As a matter of fact, every-thing which we possess to-day and in which we take pride, bears the impression of his personality. Our religion, our politics, our education, our society—and what is there that can be talked of wholly without any reference to Gandhi and his philosophy? He inspired a life, a spirit in the veins of the dying nation and stirred the people to activity who had been idle for the last many years. He is the greatest fighter in the struggle of our country's independence.

But as he is the greatest Man of our time we can not do full justice to his life and activities. So let us bid him adieu and take up the career of the last great personage of decade.

Deshbandhu Chitta Ranjan Dass—a man with a revolutionary spirit and a fiery eloquent tongue—was born in 1870, the last year of the seventh decade of the eighteenth century. He was a born fighter with “the dash and the rashness of warrior.” He took special delight in his fights, and in the words of Binoy Kumar Sarcar, “...Chitta Ranjan militant is a man, a giant, a devil incarnate, a sight for the gods. But Chitta Ronjan triumphant is a pigmy.” “He was Bengal tiger” in the truest sense of the term.

“Man truly reveals himself through his gifts, and the best gift that Chitta Ranjan has left for his country-men is not any particular political or social programme, but the creative force of a great aspiration that has taken a deathless form in the sacrifice which his life represented.”—Sir R. N. Tagore rightly said of him He is one of the Makers of our country—truly a “Deshbandhu” a friend of our country.

He believed in the philosophy of Swami Viveka Nanda, who was also a man of this decade, that “not by leaving and renouncing the world, do men get salvation. But it is by working for the welfare of humanity and protecting their families and rights and serving them, that they can achieve salvation—*Mukti*.” He told

the people that it was the command of God to become free and live like a free man, for which the command was "Do." Along with his political activities he is also noted for his social and literary works. As a lawyer he earned immense fame and wealth for some-time he was a great force of our National Congress and shook the country into and active reawakening.

Gandhi expressed the irreparable loss our country has incurred in the death of C. R. Dass in the following words:—

"To-day Bengal is like a widow."

Such were the giants born during the brilliant seventh decade of the 18th century. These personages brought about an allround improvement

of India. In the field of literature there is R. N. Tagore. in the field of economics and politics there are Men like Gokhale and Nehru. in the field of religion and philosophy there is Vivekananda, in the field of socio-political reforms there are persons like C. R. Das and Malviya, and in the field of All there is Gandhi.

Really to-day India is as it was made and moulded by those great men. Their spirit is moving in our veins. The energy, the vigour, the life which we possess now is simply their gift. If such a brilliant decade is granted to India once more by Providence, then surely we shall be raised to a height never to be attained by any other nation of the world.

Thoughts on the Lesser Man.

Sada Chaliha,

Third Year (Arts)

You see a girl in the street. What will you call her? Preforce, a girl. Isn't it? But can you help thinking of her as a lesser boy? Surely not. Even for the beaux-yeux of queer drollery you would not dub her a 'lesser boy', chiefly because an uncouth appellation, such as the one this phrase would prove to be, is, to all intents and purposes,

a feat of indecorous travesty. In no way can an explanation as to its preference above the already-existing motjuste be afforded.

How is it, then, that what with you is straightway unthinkable proves to be a favourite pastime for Lord Tennyson? Ofentimes he has recourse to such jugglery. Here is a quotation from his "Locksley Hall":

"Woman is the lesser man, and all
thy passions,
match'd with mine,
Are as moonlight unto sunlight, and as
water unto wine—"

He offsets, rather tartly, what we think of woman. By no means an improvement; contrariwise, it tends to make matters worse. Some would recommend it as high jinks of the poet evading however, a close scrutiny of his other poems. My contention is that it more means than meets. The conjecture as to the woman's being lesser than man is no isolated one in Tennyson's philosophy; it forms part and parcel of a systematic and regulated leit-motif which, failing to engage attention, is bound to endanger one's conclusion.

The fair sex, it must be admitted, is none the less worse for being a tangled web of complexity. From time immemorial this sex has never failed to trouble the heads of thinkers and philosophers from Plato and Diotimus onwards. In Tennyson the long-drawn-out swindle between the sexes revolves but one more spun round; and so on it will go till it dwindle away in a world dreamt of in the "Erewhon." Was it not the diving face of a fair woman that culminated in a ravenous massacre of King Henry, Edward V. and all their coadjutors? Shakespeare puts the following lines in the lips of the murderer who was no other than Richard, the Duke of Gloucester, afterwards Richard III.—

".....I did kill king Henry,
But 'twas thy beauty that
provoked me
Nay, now dispatch; 'twas I that
stabb'd young Edward,
But 'twas thy heavenly face
that set me on."

In expiation of the sin she had committed against God by failing to conceal, even on an unguarded moment, her heavenly face from the Duke's view, she had to become the affianced bride of that 'foul devil' Richard, the murderer of her husband. A perversity which was about to take hold of her had already swamped away Gertrude, Hamlet's mother;—

"A little month ere those shoes
were old
With which she followed my
poor father's body,
Like Niobe, all tears:—why
she even she—
O God! a beast, that wants
discourse of reason,
Would have mourned longer—"

The sanctimonious hypocrisy of the Queen is nowhere better shown than in the apology proffered: "All than lives must die passing through nature to eternity," When Shakespeare says, "Frailty, thy name is woman!" he is at one with Euripides who holds, "Doubtless, frailty is innate in woman." (—Theseus),

Shakespeare, however, earns himself much credit by virtue of an honest dispensation of justice towards both the sexes. True it is that in painting the character of Gertrude in 'Hamlet', he takes the cue from

the frailty innate in woman. But no reason whatsoever can be given as to why he would not have done to the contrary: And in fact, in the characters of the two Portias, as delineated by Shakespeare, it is not frailty—but chastity of woman that impresses one most. All throughout his plays, Shakespeare maintains stolid attitudes with a nonchalance that defies revelation by any cursory reader. The moonlit Scene in the 'Merchant of Venice,' garrulous and gay, but alternate with examples alike of male and female constancies, drawn from an extravagant farrago of pagan mythology and the antique world, does him immortal honour.

And what about Milton who is second to none else but Shakespeare? This 'God gifted organ-voice of England' is virile enough to organise the male sex 'in perfect phalanx' for gibbeting his female foe, and vociferates 'baleful streams' of invective against the opposite sex,

Impelled alike by his puritanic bent of mind and by laborious perusal of the dramas of his favourite playwright Euripides, where women figure but as savage brutes, Milton deduces conclusions from the bitter experiences of his own unhappy married life and goes all lengths to apply them to womankind in general. His study of the characters of Eve and Delilah in their minutest detail serves only to blur the trail.

A word about Euripides is necessary; because, of all classical authors,

he was head and heart a hater of woman. So whenever any woman comes within his purview, he looks at her askew. His wedded life marred by recurrent baits of melancholy desuetude, offers a striking resemblance to Milton's.

Medea, in a play of Euripides which bears her name, makes no pretence of emasculation of woman's mischief making faculty. "We women" says she, "though by nature little apt for virtuous deeds, are most expert to fashion any mischief."

The suggestion, hinted at, is a mistake both psychologically and materially. Psychologically because, in the presence of a nurse and a chorus which consisted of women, it is not likely that Medea would pride herself on the fact that she was but an unmixed evil and, so also others. Granting that she was hand and glove with the nurse and all around her, we are not at liberty to help thinking how she could so gleefully attribute craftiness to one and all of the female sex at a time when there would have been at least one such woman in the chorus who dared refuse credence to her care-free argument.

Materially, however, we can make some allowance for Medea. A woman, asked for suffering injustice in silence and made to digest the odium of an affrontery deliberately meted out to her, would, at any rate, be prone to ride roughshod over her own compunction. But how could she do so in case of others? A haphazard

generalisation dashed off whip and spur is bound to be gall and wormwood to others.

The works of Euripides abound in such 'constant diatribes and sneers against woman' as in failures to discriminate between the innocent and the guilty; and so also Milton's. Whereas Euripides indulges in a fling, at women wilfully, Milton does it purposefully. Women, in general, are to Milton nothing less than Eve or Delilah—may be something more, but not less a jot or tittle. Not only partially, but also bluntly, he makes capital out of Eve and Delilah, and turns a deaf ear to Penelope. Then again, he is short of that wisdom which Shakespeare shares with Angelo, the Deputy in the dramatic personnel of 'Measure for Measure,' "Condemn the fault, and not the actor of it."

Yet with all his shortcomings Milton spares no pains to cudgel our brains into the rut of his far-flung fulmination against the fair sex. His works, steeped in elements of burlesque and mordant jibes against women make the reader blush for their intrinsic shuffle and guile. One of the many charges Milton brings against the the opposite sex is that a woman more often happens to be an impersonation of Anteros than not. The parable of Eros and Anteros can no better be given than in his own words:—

"Love, if he be not twin born, yet hath a brother wondrous like him, called Anteros, whom while

he seeks all about, his chance is to meet with many false and feigning desires that wander singly up and down in his likeness:" Eros, Milton says, because of his "simplicity and credulity" falls an easy prey to the deceitful Anteros, who "embraces and consorts him with these obvious and suborned striplings"

In a fervent appeal to the "renowned parliament, select assembly," entitled "Doctrine and Discipline of Divorce," Milton relates this parable. The reader will not fail to see that the arguments herein are all in favour of Milton's contemplated divorce of his wife, Mary Powell, whom he discovered to be Anteros in protean form. A loveless wedlock is something short of a doleful deadlock: his is one such and so, he means to put an end to it. This is what he says.

"Where love cannot be, there can be left of wedlock nothing but the empty husk of an outside matrimony, as undelightful and unpleasing to God as any other kind of hypocrisy."

There is no doubt about it. But who did ask Milton to take Mary Powell unto his wife; Anteros was everywhere rampant; and nobody knew it better than he. Powell was but a chance-acquaintance of Milton, the latter coming in contact with her in course of his promenade into the country. Yet a happy go-lucky "affaire d'amour" was enough to eventuate in marriage. So speedy was the marriage that when Milton

came back to London within hardly a month he was to be seen not alone, but "they, hand in hand, with wandering steps and slow," through the country-lawn taking their nostalgic way. Who the devil had "tempted his attempt" we do not know. The temperament of Powell was in marked contrast to Milton's; and this in itself is a sufficient reason as to why this marriage—innubile and perfunctory—would, of necessity fail. Milton would not have needed all this fuss had he been a bit judicious. Like-wise, had Powell been betrothed to some one else she would have become a good wife.

Coming to the "Paradise Lost," Milton's monumental work, which, according to Johnson, "may claim with respect to design the first place, and with respect to performance the second, among the productions of human mind," and in consideration of which, Shelley entitles Milton to the third place in the whole list of epic poets; we find woman, Eve, cutting a very poor figure. Milton makes Satan conclude by computation that.

"The woman, opportune to all
 attempt,
Her husband, for I view far
 around not nigh,
Whose higher intellectual more
 I shun" (—Book IX.)

Fallacious argument; a 'non-sequitur'! Primordially, Adam was not at all an intellectual—not to speak of his intellectuality as higher than that of Eve. It is only through

the machination of satan that Eve ate the fruit of the forbidden tree and so stepped in to the possession of the knowledge of good and evil. Half of the fruit Adam partook, and invariably of course, became enlightened. Neither of them had been possessed of even the slightest modicum of knowledge before Satan made Eve act contrary to the bidding of the Almighty. Under the circumstances, how could Satan think of Adam as a higher intellectual than Eve? Would it not suffice to show, then, that Eve, too, albeit Adam's inferiority was not entirely void of intellectual endowments; and that Satan was aware of it ere he embarked upon his venture? The suggestion implied is an unmistakable fallacy—
a gross anachronism.

By a transference of the scene of action from Albion to Israel, and from Milton to Samson, one finds the poet reft of his "high enterprise. Little he recks of the jeopardy he may be in, when he applies those self-same nugatory arguments to Samson and Delilah. He fails to see that the fault is not so much Delilah's as Samson's. Avowedly a Philistine and set up as a tool to pry into the secret of Samson's invincible strength, it was clear from the very beginning that she would not make a good wife. Samsons, otherwise the God-gifted gladiator, had the misfortune of being addicted to the love of sensual pleasure which sought its gratification in unbounded license. Moreover, it was only for

the third time that Samson was persuaded to convey to Delilah the secret of his superhuman strength ; and this alone shows what kind of a husband he was. A hyaline husband would have revealed to his wife the innermost sanctuary of his being without demur. It is not manifest, then, that Samson craved not for a marriage, but for an "empty husk" ?

The ways of Samson, some will argue, are justifiable on the ground that by marrying Delilah he sought to avail himself of a mere pretext to carry on war against the Philistines for the deliverance of his own country. If so, the "empty husk" is all the more glaring. Scarce did he contemplate a marriage : all that he cared for was to find out a pretext which would afford him the opportunity of coming to close quarters with the Philistines. If this be the case what is the use of 'bemoaning his lot unfortunate in nuptial choice' ? One wonders how Milton, alongside of this "nuptial choice," makes Samson refer to Delilah as his "concubine." Had Delilah been an Israelite, it would have been hardly possible on our part to palliate her guilt of gross treachery. But she was a Philistine animated by a spirit to work out Samson's fatal doom. Samson ought to have taken cognizance of

the racial animosity so much in the mood at that time. "Private respects must yield to public good." was the apothegm she mooted to Samson out of sheer hypocrisy. Doubtless she laughed in her sleeve over a fallen foe.

In his treatise on woman, Milton, like his Samson, drifts to the verbiage of a series of flatly contradictory non-sequiter. The self same Milton, erstwhile eloquent in calling on heaven and all the stars to behold him "grind in the mill of an undelighted and servile copulation,..... with such a yoke-fellow, from whom both love and peace, both nature and religion mourns to be separated," had, in his green old age, become presumptuous enough to enact a "universal law" whereby women are bound up in fetters never to fall off again :

Therefore God's universal law
Gave to the man despotic power
Over his female in due awe,
Nor from that right to part an hour,
Smile she or lour :"

—(Samson Agonistes.)

Vae victis, Milton ! Mary Powell or whosoever your female may be, will henceforth be committed to your despotic power. Smile she or lour, you will stop at nothing till you impress your clamorous kiss on her unyielding lips.

—ANNUAL DEBATE 1945.—

The annual debate was held on Feb '8 1945,—the subject being "that in the opinion of the house, obliteration of nationalism is the only way to achieve world peace." We congratulate Messrs Soneswar Kalita, Kokil Bezbaruah and Megha Sing for standing 1st, 2nd and 3rd respectively. — Editor.

Modern English Poetry.

Prof. Tarini Kanta Bhattacharya M.A.

Not only for foreigners, but also for Englishmen, post-war English poetry presents a difficult reading. It is a mistake to suppose that poetry has ceased to matter much at present. It can at no time cease to matter much. because a poet "is more alive than other people, more alive in his own age. He is, as it were, at the most conscious point of the race in his time." "He is the point at which the growth of the mind shows itself (I. A. Richards.)" English poetry shows by its output and quality that the English mind has not ceased to grow. The greatest of it forms undoubtedly a tiny minority as is bound to be; because the potentialities of human experience in every age, are realized only by a few. And fewer must be the number of men, who, besides being unusually sensitive and aware, also possess the power of sharpening and communicating their feelings by the evocative use of words.

The un-intelligibility of modern English poetry, therefore, is not due to its triviality, but its very strength. It is due to paucity of culture on the reader's part. Poetry has kept pace with the times while the reader has not. English poetry has broken on newer grounds, while the reader has not left the old. The

reader approaches this new poetry with old ideas of the "poetical", and the technique." He expects that poetry will be even today "simple sensuous and passionate" (Milton) whilst this world is none of these. He does not find them in the new poetry that expresses adult Sensibility. So he despairs of it.

As far back as 1870, a break with the past was felt to be urgent if poetry was to take its proper place. Unless and until the leaden weight of past and out-moded tradition was lifted poetry could not breathe pure air. And the tradition was indeed dusty. This was the tradition of the great Romantics, and had an unchallenged rule throughout the whole of the Victorian era. Tennyson, Swinburne and Pater were fed with the same staff as Shelley and Keats and Coleridge. True. Tennyson perceived that his poetry was not reflecting the conflicts of his age. But no help! He grappled with the problems, but failed to control them. So, his attitude is one of withdrawal from, rather than facing, life. It is an attitude of living in a dream world, since realities are disquieting. Browning did not see disharmony and took a certain delight in physical vitality, because he did not possess the necessary amount of adult Sensitiveness.

So for nearly a century upto 1910, the Romantic tradition continued. But meantime great changes had changed the face of the old earth. The face of civilisation was changed and newer problems and experiences were collecting. Industrial changes had broken up the old social order based on mutually dependent and equally affected agricultural communities. The church had lost in influence. The old moral values, and myths and legends that used to symbolise accepted morals had received a rude shock; because education was organized more and more in scientific ways. Culture had widened and life had become more and more complex. As such, the Romantic poetic convention was utterly inadequate to express life fully. Numerous other social changes were cutting the very roots of the old order. Everything was getting uncertain. Many poets of ability saw this. Some of them were shy of losing a peaceful haven. And the result was weak art. The muscular poets Henley and Kipling began to sing the glory of their Empire, the more so, because the grounds were slipping off their feet. There were the aesthets, Wilde, Pater, Dawson and Symmons who wrote in the tradition of Shelley that had a hollow ring now. There were the Irish poets Yeats, Russel, Synge, Colum, Stephens and Joyce who tried to express their ideas of modern values with the help of Irish myths. Yeats, in his images, approximation to ordinary speech rhythms, political

implications and private references, and in his strictly poetic use of myths and legends was very nearly solving the problem for poetry. But even he failed. Masfield was singing democratic sentiments without approaching the problem for poetry. The traditionalists like Bridges, Abercrombie, Bottomley, T. Surge Moore, and Noyes, were frankly Romantic. And lastly there were the Georgian poetasters, Houseman, Davies, Hodgson, and Blunden, writing about the graceful English country side even when English hearts were ill at their ease.

Thus a big gulf seemed to separate English poetry from real English sensibility. The need was felt therefore, a poetry which would clarify and evaluate life by being (not simple, sensuous and passionate but) hard and clear, never blurred or indefinite. It was to use the language of common speech; but to use always the "exact" word, not the merely decorative word. Conventional rhyme patterns were to yield to free verse. It was to paint an image, and that "exactly", not in vague generalities. Concentration, which is the essence of poetry was to be attempted.

And so the school known as Imagist was born in 1913, and poets like Pound, D. H. Lawrence, Aldington, and Flint began to write. But this poetry was concentrated upon the surface of things, as the moral and philosophical values were still

uncertain. It required a world to bring these values to bolder relief.

The world-conflagration came and big things hung in the balance. Things had at last come to a head and the young sensitive souls joined the war to bring about a brave new world. But as the war progressed, the hypocrisy, deceit, waste, pity and pretensions of war became clear and they crystallised in the poetry of Owen, Rosenberg, Sorley and Sassoon. Pure gold as these war-poems are and remarkable, (excepting of course the self complacent poems of Brooke and Robert Nichols) for their new emotions of pity, horror and wastage, which were distilled, they did not offer a serious challenge to the 19th century tradition. Even Owens individual technique, which has something more than patriotism, could not rise toweringly high. Besides, they died young. They were to nearspectators to see the issues in all their gall,

This serious challenge to the 19th century debilitated tradition came from the poetry of one man--T. S. Eliot when he sang out,

"I grow old..... I grow old.....I

shall wear the bottoms of my trouser rolled."

This was neither "musical," nor "poetical" according to the old standard. But the poet left those qualities to take their own care. And the publication, in 1917, of his poem, "Prupock" sounded the final death-knell of the Victorian poetic tradition.

The task that fell upon T. S. Eliot and his friends was to make poetry express the modern sensibility, by presenting a unified view of the social crisis as they saw it, and imply their criticism of it." Of the many such efforts, "The Wasteland" (1922) was the most concise, the most evocative, the widest in scope, and the most highly organized embodiment. The interest does not depend upon the narrative and argumentative continuity. It is cogent at any step. He uses images which if replaced by abstractions, will make the narrative clear. It then becomes a prose description of the tragic view of the modern world. And what was this modern sensibility? It was one of conflict, despair, and disillusionment.

To be continued.

The Fine Arts Competition for the year 1945 was held under the auspices of the New Hostel Saraswati Prja Committee in the premises of the New Hostel on Jan. 18, 45 with Sj. Ragbunath Chaudhury in the chair. By their presence on the said occasion the public and the members of the Staff accorded to the fnaction enthusiastic approval. Names of the successfull competitors will be published later on--Editor,

কটনিয়ান

—প্ৰলয় নাচোন—

—ছাত্তাব

অলপ শুনা—

শেষৰ কথাটি মোৰ অলপ শুনা

তোমাকেই কওঁ বাক

অলপ শুনা !

ক্ষণিক প্ৰেমৰ কথা

ক্ষণিকৰ ভালপোৱা

ক্ষণিকৰ গানতেই

কল্পনা বহন সানি

কৰিছোঁ প্ৰকাশ

ই জানো হব ? চিৰ গান, চিৰ প্ৰেম

চিৰ ভালপোৱা।

সেয়ে—অলপ শুনা ॥

কিন্তু নাই দেখা তুমি

ছন্দোময় জীৱনৰ

ছন্দহীন ছবি

কিদৰে জিলিকে সউ—

জীৱনৰ কপালী পটত ?

চোৱা.—অলপ চোৱা !

ক'লা বগা শত দাগ

—অতীতৰ

লাজ মান ভয় অভিমান

—জীৱনৰ ।

সিটো নহয় ষুগমোয়া কথা

মাথোঁ ক্ষণিকৰ ।

সেই ক্ষণিকৰ ভাল পোৱা

ক্ষণিকতে বঙা পৰা

লাজৰ আভাই ঢকা

তোমাৰ চকুৰ পতা ;

কিন্তু সিও ক্ষণিকতে জ'য় পৰা ॥

দেখা নাই আজি মানৱৰ প্ৰলয় নাচোন !

অতদিন নিজক ভুলাই ৰখা

কত কথাৰ ছলনা

পৰিছে ধৰা ;

নিজৰ শৌৰ্য্য-বীৰ্য্য দি

নিজেই পাতিছে আজি

নবমেধ বজ্ৰ—জগতজোৰা।

প্ৰলয়ৰ হুকাৰ ধ্বনি

বুভুক্ষুৰ আৰ্ত্তনাদ ;

উচ্চ শিৰ নত কৰা

ব্যৰ্থতাৰ কৰণ নিনাদ।

আজি প্ৰলয়-নাচোনে শিৱই নাচিছে

আজি পেটৰ সন্তানে

ভাঙিব খুজিছে—গৰ্ভকাৰা

আজি মানুহৰ বুকুৰ তুঁহ-জুইকুৰাই

জলাৰ খুজিছে স্বাৰ্থাক মানৱৰ—

এই পুৰণা হুনিয়া ;

আজিৰ জগতে আদৰি লব

গৰ্ভকাৰা ভাঙি অহা সন্তানক

নাৰাধি আৰু পুৰণি হাঁয়া।

বাজক হুন্দুভি, বাজক চাইবেগ

প্ৰলয় নাচোনে শিৱই নাচক

মূৰৰ জটা খহি পৰক

জগতত আজি প্ৰতিধ্বনি উঠক

'লেফ্ট বাইট লেফ্ট ;

তাবেই মাজত আহক আজি—

নতুন জগত।

দেশপ্ৰেমৰ মন্দিৰ-বেদীত অসমীয়া কবিৰ আৰাতি

—শ্ৰীপ্ৰিয় বৰবৰা

৪ৰ্থ বাৰ্ষিক (কলা)

এটা জাতিৰ সাহিত্য সেই জাতিটোৰ বিৰাট জীৱন বুজাব আন এটা পিঠি মাত্ৰ বুলিব পাৰি। জগতৰ সাহিত্য-বুজালৈ চকু দিলে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে—প্ৰথমে ধৰ্ম মূলক, উপদেশ মূলক সাহিত্যৰ জন্ম হয়; আৰু যেতিয়া দেশৰ ৰাজনৈতিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক পৰিস্থিতি ক্ৰমে পৰিৱৰ্তিত হৈ আহিবলৈ ধৰে তেতিয়া সাহিত্য কেৱল ধৰ্ম বা আধ্যাত্মিক উপদেশতে নাথাকি এই বিৰাট সমস্যাৰ সমুখীন হৈ এইবিলাকক প্ৰকৃতপক্ষে শিৰাট পেলায় আৰু জাতিটোৰ জীৱনী শক্তিবৰ্দ্ধনৰ বাবে আৱশ্যকীয় সকলোখিনি সাৰ সংগ্ৰহ কৰি কল-ফুলত পৰিণত কৰে; কাব্য সাহিত্যই এই বিষয়ত আগবাঢ়ি গ্ৰহণ কৰি পুলিট লহপহকৈ বাঢ়িলে অনুকূল বায়ুপানীৰে বস্ত্ৰ দিয়ে।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ আৰম্ভ হয় ঊনবিংশ শতাব্দীৰ শেহ ভাগৰ পৰা। অসম ইংৰাজৰ অধীনলৈ অহাৰ পিচৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্য, সভ্যতা, সংস্কৃতিয়ে নতুন গঢ়ত নতুন প্ৰেৰণাত অনুপ্ৰাণিত হৈ আগবাঢ়িবলৈ ধৰে। অসমে ভাৰতৰ আন আন সকলো প্ৰদেশতকৈ শেষত ইউৰোপীয় সভ্যতাৰ পোহৰ পাইছে; যেতিয়া আন আন বাই ভগী প্ৰদেশ বিলাক উন্নত ভাবধাৰা লৈ আগবাঢ়ি তেতিয়াও অসম বহুত পিচত। এই যুগৰ চিন্তাশীল সকলৰ মনত অসমৰ সকলো বিষয়তে পিচপৰা আৰু দুখলগা অৱস্থাই বৰ আঘাত কৰিবলৈ ধৰে আৰু বেচিন্তাগ লিখকৰে লিখনিত জননী অসমৰ প্ৰতি স্বদেশ প্ৰীতিৰ সোঁতটি এই উৎসৰ পৰাই বৰলৈ আৰম্ভ কৰে। জ্ঞানাকী যুগৰ আগতেই ৬তোলানাথ দাস আৰু ৬কমলাকান্ত আদিৰ লিখনিত স্বদেশৰ অনুৰাগ আৰু উদ্দীপনাৰ ভাব ভীৰ হৈ উঠে।

জাতিটোৰ প্ৰতি এটি প্ৰবল সহানুভূতিয়ে নিজৰ দেশক স্বৰ্গতকৈও গৰীয়ান বুলি জ্ঞান কৰিবলৈ শিকায়। দেশ প্ৰেম আৰু জাতীয়তা এই দুটা নিচেই ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্কীয় কা, নাইবা দুয়োটাকে একেটা বস্ত্ৰে দুটা পিঠি বুলিব পাৰি। কিন্তু দেশপ্ৰেমমূলক কবিতা আৰু কবিতাত জাতীয় বুলিলে আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰ অলপ বিস্তৃত হৈ পৰে। সাহিত্য বিশ্বদৰ্শন; ই বিশ্বমানৰ সম্পত্তি; কিন্তু জগতৰ সকলো জাতিৰে সাহিত্যই নিজ জাতীয়ত্বৰ মাজেদিয়ে বিশ্বসাহিত্যৰ আসন লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। সেইবাবে সকলো সাহিত্যই নিজ জাতীয় বৈশিষ্ট্যৰ ভেটিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে জগতত নিজৰ গৌৰৱ প্ৰচাৰ কৰিব পাৰে। কবিতাত জাতীয়ত্ব বুলিলে আমি তাৰ বিষয় বস্ত, ভাষা, ছন্দ, সুর আদিৰ মাজেদি ‘জতুৱা ছাব’লৈ লক্ষ কৰো, কবিতাটোৰ মাজেদি জাতিটোৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য কিমানখিনি প্ৰকাশ পাইছে, জাতীয় জীৱনধাৰা কিদৰে বিকশিত হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে শ্ৰীযুত বিনন্দ বৰুৱাৰ “গড়গাওঁ” বা শ্ৰীযুত বসুনাথ চৌধুৰীদেৱৰ “বহাগীৰ বিয়া” আদি কবিতাবিলাকত জাতীয়তাৰ স্পষ্ট ভাব পোৱা যায়।

নিজৰ দেশখন প্ৰত্যেক জাতিৰ মানত শ্ৰেষ্ঠ। নিজৰ জন্মভূমিৰ কথা ভাবি অন্তৰত শান্তি লাভ নকৰা মানৱ জগতত নাই।

“অ’ মোৰ ওপজা ঠাই

অ’ মোৰ অসমী আই

চাই লওঁ এবাৰ মুখনি তোমাৰ

হেঁপাহ মোৰ গলোৱা নাই”

যদিও এজন অসমীয়াৰ জন্মভূমিৰ প্ৰতি ভাল

পোৱাৰ আবেগ ভৰা অন্তৰৰ কথা—ইয়াত যিটি দেশ প্ৰেমৰ জাব ফুটি উঠিছে সি সৰ্বমানৱৰ আৰু সৰ্বকালৰ। অসমৰ মাটি আৰু অসমৰ পানীত যিটি সত্যতা আছে তাক আমি অন্তৰেৰে উপলব্ধি কৰো; মুছ বতাহৰ চোত হালিলালি পৰা অসমৰ পৰাধানৰ মুকলি পথাৰ, গৰখীয়াৰ বিহগীতৰ বিনাম, কঁপি কঁপি মাৰ যোৱা অসমৰ কাণ্ডনী বতাহ, নতুন চিৰা-পিঠা সান্দহ হুকমৰ লগত অসমৰ গাইৰ সবউঠা গাখীৰ আৰু এঠাঈদ, অসমৰ নামঘৰ, অসমৰ মছজিদ অসমৰ বৰসবাহ অসমৰ ভাণ্ডনা, অসমৰ নুইতৰ কপালী চাপি, অসমৰ সিহগীৰ কলকঠ সূৰ, অসমৰ কতাহুল বচকী পখিলী, অসমৰ বেলিমাৰ, অসমৰ জোন, অসমৰ বসন্ত অসমৰ শবৎ, সকলোতে অসমৰ যি মৌলিকত্ব প্ৰকাশ অনুভূত হয় সেই অনুভূতিৰ পুলক নিশ্চয় অসমীয়া কবিৰ বিচিত্ৰ শব্দতৰঙ্গমালাৰ ছন্দধ্বনিৰ মাজেদিহে প্ৰকাশ পাব পাৰে।

বৰ্তমান প্ৰবন্ধত আমাৰ আলোচনাৰ ধাৰা অলপ বেলেগ স্থিতিৰ। দেশমাতৃকাৰ দুখত লিখক সকল কিদৰে অভিভূত হৈছে, কিদৰে অন্তৰত দগ্ধপটৈ জলি উঠা জুইকুৰা কেতিয়াবা আত্ম-প্ৰাণা, কেতিয়াবা বিবাদৰ চকুলো বা কেতিয়াবা কটুক্তিৰ কপত প্ৰাণ পাইছে, কেনেকৈ দেশ-প্ৰেমৰ মন্দিৰত সোমাই আৱাহন কৰিব, জানক বা নাগ্ৰানক বন্দনাত দেৱতা তুষ্ট হওক বা নহওক, মন্ত্ৰোচ্চাৰণৰ ছন্দ লয় যথাবিধি হওক বা নহওক তালৈ ক্ৰক্ষেপ নকৰি গন্ধবিহীন হলেও কেবল আন্তৰিকতাৰে কোন কোন পূজাৰীয়ে বিগ্ৰহলৈ পুষ্পাঞ্জলি প্ৰদান কৰিছে তাকেহে আমি চমুকৈ আলোচনা কৰিম।

মাতৃভূমিৰ বন্দনামূলক, স্বদেশপ্ৰেম বা ৰাষ্ট্ৰীয় ভাৱত অনুপ্ৰাণিত হৈ লিখা এনে কবিতাবিলাকৰ মূল ভাব বিশ্লেষণ কৰি কেবাটাও ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে; (১) অতীতৰ গৌৰৱ আৰু আধুনিক অৱনতিৰ কথা সোৱাই দেশবাসীক সজাগ কৰা (২) দেশক মাতৃ বা দেৱী প্ৰতিমা

স্বৰূপ জ্ঞান কৰি পূজাৰ স্থান দিয়া (৩) বুৰঞ্জী প্ৰসিদ্ধ বা কাৰ্লনিক জাতীয় বীৰৰ আত্মতাগ আৰু স্বনামধন্য পুৰুষৰ কীৰ্তি বা স্থানমাহাত্ম্যৰ গৌৰৱ কৰি লিখা (৪) ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি আৰু জননীৰ অভিন্ন সম্বন্ধ দেখুৱাই লিখা ইত্যাদি। অসমীয়া কাব্য সাহিত্যলৈ মন কৰিলে আমি প্ৰথম অবস্থাতে অতীতৰ গৌৰৱ প্ৰবণ কৰি বৰ্তমানৰ অৱনতিৰ বাবে আক্ষেপ কৰা পাওঁ। সমগ্ৰ ভাৰতীয় সমস্যালৈ লিখা কবিতা বিৰল; এনে হোৱাটোও আভাৱিক; প্ৰথম কাৰণ অসম সদায়েই ভাৰতৰ পৰা পৃথক। সকলো ঙগতে আমি পাওঁ ভাৰতেখন অসমৰ বাহেৰে নহয়। অসমৰ সুকীয়া সংস্কৃতি, সুকীয়া সভ্যতা, সুকীয়া বুৰঞ্জী। গতিকে হিন্দী কবিৰ মানত ৰাষ্ট্ৰ বুলিলে বিশাল ভাৰত সোমাই পৰে, অসমীয়া কবিৰ মনলৈ কেবল অসমৰ কথা অহাটোহে আভাৱিক। দ্বিতীয়তে সমগ্ৰ ভাৰতৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ অসমৰ আজি এশ বছৰৰ আগতে অবসৰ নাছিল নিজৰ পৰিস্থিতি অৰ্থ শোচনীয় বিশেষকৈ—সাহিত্যৰ সমস্যা।

উল্লিখিত ভাৱত উদ্ভূত হৈ লিখা কবিসকলৰ ভিতৰত “চিন্তানল”ৰ লিখক স্বৰ্গীয় ৬কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ লিখন প্ৰথম। “চিন্তানল”ৰ পাতনিত লিখা এযাৰ কথাই কবিৰ দেশপ্ৰেমৰ জ্বলন্ত প্ৰমাণ দিয়ে “এই পুথিখনি দেশৰ দুৰ্গতি দেখিব নোৱাৰি বান্দি বান্দি চকুৰ পানীৰে লিখিছোঁ।” অসমীয়াই নিজৰ প্ৰথিতবশা প্ৰকৃত গুণীৰ মৌল হুবুজা নিজক আনতকৈ সদায় হেয় জ্ঞান কৰে এইবাবে কবিৰ অন্তৰ ভেদি বিবাদৰ তীক্ষ্ণতা প্ৰকাশ পাইছে—“থিক অসমীয়া মানুহ নহয়,

অসম আশান নোহে কোনে কয় ॥’
“পাহৰণি” নামৰ কবিতাটিত পুৰণি অসমৰ সভ্য-তাৰ লগে লগে সদৌ ভাৰতীয় পুৰণি গৌৰৱ মনত পেলাই দিয়ে এচটা শিলে। টোপনিত পৰি থকা এটা জাতিক চেতনা দিবলৈ “ভগা চিন বিলাকৰ” পৰা কেনে প্ৰেৰণা পাইছে তাক বুজিব পাৰি তলৰ কথাখাৰিৰ পৰাই—

“জন্মিব সিদিনা শতেক মেট্‌ছিনি

তুচ্ছ পৰি থকা শিলৰ পৰা”

সাহিত্যৰণী বেজবৰুৱাৰ বহুমুখী প্ৰতিভাৰ মূলতে স্বদেশপ্ৰীতি, স্বদেশনুৰাগ, ধৰ্ম, সৎসংগৰ আচাৰ-নীতি সাহিত্য, অনুগম্যমান সকলোতে সংস্কাৰ কামনাই অছিল তেওঁৰ উদ্দেশ্য। স্বদেশ প্ৰীতি-মূলক কবিতাদিল কৰা ভিতৰত “অসম সঙ্গীত” “বীৰবৰাগী” “আমাৰ জন্মভূমী” আৰু চিবস্বৰণীয় জাতীয় সঙ্গীত “মোৰ দেশ”। নিজৰ দেশৰ ছুখৰ কাহিনী যদি বীণ বৰাগীয়ে গায় তেন্তে তাক গাবলৈ মানা কৰা—আমাক লাগে ভবিষ্যতৰ বাবে অ'নন্দৰ বাতৰিহে; বদন, মনিবাম, জয়মতীৰ ছুখৰ কাহিনী নুহুৱাঁৰি বাণ, ভগদত্ত, নৰকাসুৰ, শঙ্কৰ মাধৱৰ যশবাশিৰ কথা মনত পেল'ই অস-মীয়াই গাভ বলা বান্ধিব লাগে। কেবল পুৰণিকে ধৰি নাথাকি পুৰণিক নতুন কৰি লবলৈ কবিৰ বাণী—

“নতুন প্ৰাণৰ নচকুৰি দাঁপিতি ঢালি দে তাত
পুৰণি পৃথিবী নকৈ চাই লগু দে বীণ এঘাৰি মাত।”

“অসম সঙ্গীত”ত প্ৰকৃত সেনাপতিৰ বীৰত্বপূৰ্ণ আশাৰ বাণী বিদ্যমান—

বাজক ডবা, বাজক শৰ্মা, বাজক মৃদঙ্গ ধোল।
অসম আকৌ উন্নত পথত “জয় আই অসম বোল”
বুলি জয়ধ্বনি কৰিছে। “আমাৰ জন্মভূমি”য়ে লিখকৰ নিজ দেশৰ জাতীয় সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাৰ প্ৰতি অগাধ প্ৰীতিৰ চিনাকি দিয়ে। এই শাৰীৰ কবিতা আমাৰ কাব্য-সাহিত্যত নিচেই কম নহয়। শ্ৰীযুত সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা কটকৌৰ “মোৰ দেশ”, বাধা ফুকনৰ “অসমীয়া জাতি” ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ বুৰঙ্গী লেখক” গোপালচন্দ্ৰ ভূঞাৰ “জন্মভূমি” আদি উল্লেখযোগ্য। কটকৌৰ “মোৰ দেশ”ত অসমক প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ বেক্ৰফল বুলি প্ৰাচীন যশবাশিৰ গুণ গাইছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পবিত্ৰ মলিলবিধৌত অসমৰ প্ৰতি স্থান, প্ৰতি বন, মন্দিৰ,

প্ৰাচীৰে অসমৰ পুৰণি স্মৃতি জগাই তোলে; মনত পৰে কুণ্ডিল ৰাজ্য, ভীষক ৰজা, বজ্ৰবাহন, ভক্তসুধবা, শোণিতপুৰ বাণ ভাস্কৰ। মনত পৰে বিক্ৰমী আহোমৰ ৰাজধানী ৰংপুৰ—ছশ বছৰীয়া ৰাজহ. দৌল দেৱাণয়—শঙ্কৰদেৱ মাধৱদেৱ। এনে হেন অতুলনীয় আছিল—

“অসম নামেৰে মোৰ এয়ে সেই দেশ

প্ৰণমো প্ৰণমো বাৰ মহিমা অশেষ।”

বাধাফুকনৰ “অসমীয়া জাতি”য়ে হেৰোৱা স্বাধীনতা ৰত্নৰ কথা সোৱ'বাই দিছে—

‘কিয়নো পাহৰা অসমীয়া হেৰা
চিবকাল তুমি আছিলি স্বাধীন।’

আনৰ সৌভাগ্য দেখিলে আমাৰ মনলৈ নিজৰ অৱস্থাৰ কথা ভাবি ছুখ লাগে। পানীসুনাথ গগৈৰ ‘উটঙনি’ত এই ভাবৰ স্পষ্ট প্ৰকাশ পাইছে—

“ভাই অসমীয়া কিয়নো শোৱা

উঠি এটিবাৰ চকুমেলা চোৱা” বুলি

ভাবতৰ আন আন সকলো প্ৰদেশৰ প্ৰগতিলৈ আঙুলিয়াই নিদ্রালু অসমীয়াক জাগ্ৰত কৰিছে।

শ্ৰীযুত ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ “বুৰঙ্গী লেখক”ত ধেমুকাঁৰ লৈ চিকাৰী বেশেৰে ফুৰা এটি ডেকাই পণ্ডিকক কামৰূপৰ কীৰ্ত্তি কৈ ফুৰিছে। কামৰূপ জগতৰ স্বৰ্গপুৰী। কিন্তু আজি প্ৰাগজ্যোতিৰ কুণ্ডল, শোণিতপুৰৰ মাছা'য়া নাই; দুৰ্জয় ভাৰত-বিভয়ী মোগল বাহিনীক পৰাস্ত কৰা জন্মভূমিৰ স্বাধীনতা নাই; শবাইঘাট, বশিষ্ঠাশ্ৰম, ভুবনেশ্বৰী আছে কিন্তু তাৰ শোভা নাই; কিন্তু কবিৰ আশা অসমৰ লুপ্ত শৌৰ্যৰ এদিন ঘূৰি আহিব।

শ্মশানত থকা বৰাগীৰ মৃত্যু মানৰ দ্বাৰা বিধ্বংস অসমো যেন শ্মশান। মোৱামৰীণ বিদ্ৰোহৰ পৰা দেশত কেনেদৰে জুই জলিল আৰু স্বাধীনতা লোপ পালে তাৰ বৰ্ণনা কৰি “ধ্বনি” কবি বিনন্দ বৰুৱাই “শ্মশান”ত শোকৰ গভীৰতা প্ৰকাশ কৰিছে। গড়গাওঁ, ৰংপুৰ, নিৰ্জীৱ; গুৱাহাটী

ককালসাব, যোৰহাট মহাশ্মশান—অসমত অসমীয়াই
নিজৰ কথা লুপ্তে; কিন্তু কবিৰ আশাৰ বাণী—

“পূজাৰী বহক পূজাৰ বেদীত

জাতীয় ধৰ্মত দিয়ক মন”

আৰু “প্ৰাগজ্যোতিষৰ পুৰণি গোবৰ

আনক আকৌ বিদ্যার্থী দল।”

মুক্তভাৱে সমগ্ৰ ভাৰতীয় ভাৱলৈ লিখা কবিতাৰ
সংখ্যা ক্ৰমে বাঢ়িছে। এই দৃষ্টিৰ পৰা চালে
বিনন্দকবাকে আঙুলিয়াব পাৰোঁ। লিখকৰ
“ভাৰত,” “ভাৰতবৰ্ষ,” “ভাৰত গৰিমা” আদিয়েই
ইয়াৰ উদাহৰণ। এই লিখকৰ প্ৰায় সকলো
কবিতাতে জাতীয় প্ৰেমৰ এটি স্বৰ পোৱা যায়—
উদাহৰণ স্বৰূপে ৰংপুৰ ৰঙামুৱা বীৰ, আগীয়াটুটিৰ
বীৰ, নজনাবীৰৰ মূৰ, গড়গাওঁ, ধন্য শৰাইঘাট,
জংদোল, কৰ্মবীৰ গোবিন্দকোঁৱৰ ডিমাপুৰ আদি
কবিতা কোনো স্থান বা ব্যক্তি বিশেষৰ বিষয়ে
লিখা হলেও জাতীয় প্ৰেমৰ গভীৰ মৌত এটি
ভাৱস্বৰ্ভিৰ মাজেদি বৈ আছে। শ্ৰীযুত ডিম্বেশ্বৰ
নেওগৰ “শাপমুক্তা,” শ্ৰীযুত শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ
“পাষণ প্ৰতিমা,” “বিমানদৈ আলি” “বৰপেটা”
আদিও এই একে ভাৱৰ অন্তৰ্ভূতিৰ পৰাই নিজৰি
ওলাৱা। শ্ৰীযুত অতুল হাজৰিকাৰ বহুতো
কবিতাতে এনে ভাৱ ফুটি ওলাইছে—“বহাগী”ৰ
নিচিনা কবিতাতো

“গোটেই দেশতে দেখোঁ হাহাকাৰ

অসমীয়া আলহী হাঁয়”

আৰু “ৰাজকাৰেঙত শিখলৰ বাস”, দেবমন্দিৰত
নজলে বস্তু” আদি আক্ষেপ লক্ষ্য কৰিব পাৰি।
“শৰাইঘাট,” “অসমত বিহু নাই” “চক্ৰাৰ উক্তি”
“সেনাপতি ৰণত পৰিল” “মহাপ্ৰস্থান” আদি
কবিতা জাতীয় প্ৰেমৰ অন্তৰ্ভাৱৰ দান। এইদৰে
বিশেষ স্বৰ্গীয় ব্যক্তি যেনে—শঙ্কৰদেৱ জয়মতী,
লক্ষীনাথ, আনন্দ বৰুৱা, আৰু স্থান যেনে বশিষ্ঠা-
শ্ৰম, ব্ৰহ্মপুত্ৰ গড়গাওঁ আদিৰ বিষয়ে শ্ৰীযুত
যতীন্দ্ৰনাথ ছৱৰা দেৱৰ পৰা, কবি চৌধুৰী, সূৰ্য

কুমাৰ ভূঞা, পদ্মধৰ চলিহাকে ধৰি লক্ষেশ্বৰী ভূঞা,
আদিলৈকে পোৱা যায়।

নিজ মাতৃভূমিত প্ৰাণ আৰোপ কৰি দেবীৰূপে
তাৰ স্বৰূপ কবিতাত প্ৰকাশ কৰা কবি প্ৰাণৰ
স্বভাব স্থলত কথা। জগতত আইদেৱে পবিত্ৰতা
আৰু পূজনীয় একো নাই কিন্তু মাতৃভূমি আইৰ
সমান। আইৰ কথা ভাবিলেই ভক্তি আৰু শ্ৰেহৰ
আবেশত যিদৰে আমাৰ নয়ন যুগল অশ্ৰুসিক্ত হব
কবি প্ৰাণত জন্মভূমিৰ ভালপোৱাই কিয় তেনে
পুলকৰ সঞ্চাৰ নকৰিব ?

“শ্ৰাম বৰণীয়া অসম আই ধুনীয়া ভাৰতৰ মুমলী জী
বীৰ সন্তানকে কোলাতে তুলিলি আঞ্জি তোৰ
লাই বা কি” ৰ

নিচিনা ৬নবীন বৰদলৈৰ গীতে অসমী আইক
অসমীয়াৰ প্ৰাণত সঙ্গীৰ কবি তোলে। ৩তৰুণ
ফুকনৰ “আই মোৰ আসাম”ত

“কিয়নো আই তই চকুলো টুকিছ

নেগাক আই তই মূৰৰ কেশ” বুলি

শোক প্ৰকাশ কৰি নিচলা অৰণ্য গুচাবলৈ দৃঢ়
প্ৰতিজ্ঞ হৈছে আৰু তাৰ উপায় সকলোৱে মিলি
“আই” বুলি মাতিব লাগিব। দেশৰ প্ৰতি অসীম
ভালপোৱাৰ বাবেই আনকি মৰিলেও যেন পুনৰ
ইয়াতে জন্ম লওঁ এনে হেঁপাহ হয়। দেবানন্দ
ভৰালীৰ “আই অসম”, নলিনীবালা দেৱীৰ “জন্ম-
ভূমি” আদি কবিতাৰ এনে ভাৱ উল্লেখযোগ্য।
মহিলা কবিৰ মাত্ৰ এটি ভাৱ উল্লেখ কৰিলেই
যথেষ্ট হব—

‘দুখীয়াৰ ভঙা পজা,

একোখনি তীৰ্থ তাত,

একোখনি পুণ্যৰ আশ্ৰম ;

মৰিলে পুনৰ আহি

দুখীয়া দেশতে মোৰ

লওঁ যেন পুনৰ জন্ম।” এইকেইটি

কথাই মাতৃভূমিৰ প্ৰতি ভাল পোৱাৰ গভীৰতা
প্ৰকাশ কৰিছে অল্প ভাবিলেই বুজিব পাৰি।

জননী আৰু জন্মভূমি যে স্বৰ্গতকৈ গৰীয়সী—
জৈবনত জন্মভূমি তীৰ্থক্ষেত্ৰ আৰু মৰণত স্বৰ্গধামত
কৈও বেচি উচ্চ—গিবীশ ববদলৈৰ “গীত” আদি
কবিতাত এনে ভাব ফুটি ওলাইছে। জন্মভূমি
কবিৰ মানত জগতৰ সাৰবস্তু চিৰশাস্তিৰে ভৰপূৰ
পবিত্ৰ স্তম্ভৰ এখনি পূজাই ছবিৰ দৰে—‘য’তে
কি মেথাকো সদায়ে কেবল তোমাৰে ছবিটি আছি’
হৃদয়ত যেন বিৰাজ কৰে এনে ভাব বিষয়চক্ৰ
বিখ্যাসৌৰ “জন্মভূমি” কবিতাটিত প্ৰকাশ হৈছে।

“ভাৰত জননী” কবিতাটিত উমেশচন্দ্ৰ চৌধুৰী
দেৱে ভাৰত মাতৃৰ এটি জীবন্ত ছবি আঁকিছে—

“বিশাল কোমল শ্যামল বক্ষ

বিগলিত প্ৰেম পয়োধৰা লক্ষ

নমো জননী ভাৰত বাণী

নমো ভাৰত ভুবন বাণী”— আৰু

ভাৰতক জগতৰ পূজনীয়া, মাতৃস্থানীয়া কবি
তুলিছে। ভাৰতীয় ভাবৰ জ্যোতি আগবঢ়ালান
“ভাৰত জননী” উল্লেখ কৰিব পাৰি; “কোনে কলে
আই তোক শক্তি বিচীন” বুলি উত্তৰ ইঙ্গিত
কৰা প্ৰশ্নৰ মাজত ঘদেশ সেৱাৰ এটি স্তব বিদ্যমান।

“নমামি নমামি জন্মভূমি

অসম অসম তুমি পুণ্যভূমি”

আৰু “চেনেহী জননী বন্দে

পূজো বাতুল তব চৰণ দুখানি

মিলিছোঁ আজি আনন্দে” আদি

বিভিন্ন কবিৰ লিখিত গীতৰ অন্তৰ্ভাগত লুকাই থকা
জাতীয় প্ৰেমৰ ভাবটিও বিশেষ মন কৰিবলগীয়া।

মাতৃভাষা আৰু মাতৃভূমিৰ একত্ৰ উপলব্ধি
কৰি লিখা কথা প্ৰায় লিখকৰ লিখনিৰ মাজেদি
শিৰিঙি পৰিব খোজে বিশেষকৈ সাহিত্যৰ সময়স্যলৈ
ভাবিলে আৰু সাহিত্যক্ষেত্ৰত যুঁজ কৰোতা সকললৈ

স্বৰণ কৰিলে এই ভাবৰ গভীৰতা বেচি হয়।

মিত্ৰদেৱ মহন্তৰ—“চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী

আই ধৰে পুণ্যে হুং পাৰনী” আদিত

এনে ভাব বিদ মান। বেজবৰুৱাই অন্তৰত উপলব্ধি

কৰা—‘অসমৰ স্মৰণ মাত

অসমৰ স্মৰণী মাত” লগত দেশৰ আত্মাৰ

কি নিবিড় সঞ্চ তাক ভাষাৰে বুজাবলৈ যোৱাটো

যুঁহুতা মাত্ৰ। ‘চেনেহী মোৰ মাতৃ ভাষা

তুমি যে মোৰ বুকুৰ বাণী” প্ৰাণৰ

অনুভূতিৰ অনুপম প্ৰকাশ। মাতৃভাষা ‘চিৰ জীৱনৰ

চিৰ লগৰীয়া।”

ই হট বিচ্ছেদ সময়্য, অসমত বিশ্ববিদ্যালয়

স্থাপন লাগিব প্ৰথা, অসহযোগ আন্দোলন আদি

সমস্যাই অসমৰ ভাবমণ্ডলত প্ৰলয়ৰ ধুমুগাৰ সৃষ্টি

নকৰিলেও পচোৱা বতাহৰ সৃষ্টি নকৰাকৈ থকা

নাই। সাহিত্য জাতি এটাৰ যিদৰে জীৱন, সাহি-

তাৰ মাজেদি জাতিটোৰ আশা আকাঙ্ক্ষা কল্পনাৰ

অগতে যিদৰে পৰিচয় পায়, সাহিত্যই যিদৰে জাতি-

টোৰ পঙ্গুতাৰ মূলোচ্ছেদ সাধন কৰি যুঁহুসজীৱনী

সুধা দান কৰি, কণ্ঠ, ক্ষত শৰীৰত তেজ, বল,

কান্তি দান কৰে তাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে অসমীয়া

কাব্য সাহিত্যই পৰিচয় নিদিয়াকৈ থকা নাই।

সাময়িক আলোচনীত এনে অনেক কবিতা প্ৰকাশিত

হৈছে। শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকন ৰায়চৌধুৰী, আব্দুল

মালিক, অতুল হাৰদীক। আদিৰ কবিতা এইবিলাক

বিষয়ত উল্লেখ কৰিব পাৰি। নাৰায়ণ বেজবৰুৱাৰ

“শক্তি শিঙা”ত দেশৰ আৰু জাতিটোৰ দুৰ্ব-

লতা ভেদ কৰি ওলোৱা তপত বাষ্পৰ মাজেদি

মুক্তিৰ আকাঙ্ক্ষাৰ উমান পোৱা যায়। সকলো

প্ৰকাৰে মাতৃভূমিৰ ভবিষ্যত মঙ্গল সাধনা সাহি-

তাৰ মাজেদি কাৰ্য্যত পৰিণত হব বুলি অসমে

চিন্তাশীল সকললৈ বাট চাই আছে।

—হাতুৰি—

শ্ৰীঅজিৎ বৰুৱা

যুগশীৰ্ষ জগতৰ
গঙ্গা বত সৃষ্টি—শতাব্দীৰ আবৰ্জনা
আগত আহত তাৰে
মৃত্যুৰ আৰ্ত্তনাদে ঘোষণা
নৱসৃষ্টিৰ জন্মদায়নী।

শতাব্দীৰ আবৰ্জনা—
পঢ়া অতীতৰ যত শতভুক শত্ৰুৰ দল
সিহঁতৰ লোভাক বিকাৰ
আৰু
পঢ়া অতীতৰ উপাসক
দুৰ্বল কবি দলৰ মৰাশৰ কীৰ্ত্তন।

যুগে যুগে বঞ্চিত দুই হাত
তাৰ নতুন যুগৰ সৃষ্টি প্ৰয়াস আজি
মহা যুগান্তৰ চল।
বাধা তাৰ -
মৰাশৰ ভ্ৰুকুটিৰ ব্যৰ্থ চেষ্টা।

—:—

এটি কৰুণ চিত্ৰ

—মহাবুৰ বহান
চতুৰ্থ বাৰ্ষিক (কলা)

ধীৰে ধীৰে তাই আগ বাঢ়ি আহিছে। বিশ্বৰ এই
বিশাল বঙ্গমঞ্চত তাই আজি ভাও দিব। তাই হাঁহিব,
তাই নাচিব, সংসাৰৰ বিশাল জনহিত ভাহি ভাহি তাই
বিলীন হৈ যাব। বিধাতাৰ কি আচৰিত পৰিচালনা!

তাই বুদ্ধা নহয়। কিন্তু দৈন্ত্যতাৰ প্ৰবল হেঁচাত অকাল
বাৰ্দ্ধক্যই তাইক বৃদ্ধাতকৈও বৃদ্ধা কৰি গঢ়ি তুলিছে।
তাইৰ এটি সন্তান—খোজ কাঢ়িব জানে, দৈন্ত্যতাৰ তুয়ুল
সংগ্ৰামত কেনেকৈ লিপ্ত হব লাগে তাকো মাকৰ পৰা
শিকি লৈছে। চহৰৰ মাজেদি যোৱা বিশাল আলি বাট-
টোৰ মাজেদি সিহঁত সদায় যায়। চাৰিওফালে জেঠমহীয়া
ব'দ—যেন একুৰা জুই অদৃশ্য ভাবে জলি থাকে।
তাই হয়তো ভাবে, এই অসহ গৰমৰ দিনবোৰ পাৰ হৈ

গলে জাবৰ দিনবোৰ আহিব, তেতিয়া সিহঁতে হাঁহি হাঁহি
ভিক্ষা বৰিব পাবিব।

তাইৰ সন্তানটি অবুজ। সি ইমানবোৰ ভাবিব
নোৱাৰে। অভিমানত তাৰ মুখখন বঙা হৈ উঠে। সি
দৃঢ়ভাবে প্ৰতিজ্ঞা কৰে সি মাকৰ লগত কেতিয়াও নাহে।

মাকে হাঁহে। হয়তো তাই ভাবে, দৰিদ্ৰৰ সন্তান
হৈ ব'দ-বৰষুণ সহ কৰিব নোৱাৰিলে কেতিয়াও মুখ
নভৰে। সংসাৰত সিহঁতৰ আপোন আৰু কোনো নাই।
দুখ কষ্ট বোৰেই সিহঁতৰ আপোন, দুখ কষ্ট বোৰেই সিহঁতক
খাবলৈ দিয়ে, দুখ-কষ্ট বোৰেই সিহঁতৰ জীৱন গঢ়ি তোলে।

মাকে যেতিয়া হৈছে, খং আৰু বেজাৰত তাৰ মুখখন
গভীৰ হৈ উঠে। সি অবুজ সন্তান। তাক লাগ অঁথ,

তাক লাগে স্নু খাও, তাক লাগে স্নুকোমল শয্যা ।—ছিঃ
ছি হাঁহি উঠে । বিধাতাই শুনিলেও নিশ্চয় হাঁহিব ।

সি কয়—“মই ইমান দূৰ খোজ কাঢ়ি নোৱাৰোঁ ।
ব'দটো ইমান চোকা । মোৰ কপালখন এইয়া জুই যেন
গৰম হৈছে ।”

তাৰ মাকজনী হয়তো অদৰদী : তাই মাথো স্থিৰ-
নেত্ৰে পুতেকৰ মুখখনিলৈ চাই থাকে । হয়তো তাই সেই
একেটা কথাৰে ভাবি থাকে—ভিক্ষাৰীৰ সন্তান হৈ ব'দ-
বৰষুণ সহ কৰিব নোৱাৰিলে কেতিয়াও মুখ নভবে ।

মাকৰ আচলত ধৰি টানি টানি সি কয়—“আজি
আক ফুৰিব নালাগে মা, কাইলৈ কিমান ফুৰ ফুৰিবি ।
চাচোন মোৰ ভৰিখন কিমান বিষাইছে ।”

মাকে তাৰ আবেদন শুনিব নোখোজে । একালে
দাৰিদ্র্যতাৰ লগত তুমুল সংগ্ৰাম আনফালে জীৱন । ক্ষুণ্ণকৰ
কাৰণে মাকৰ মুখত ব্যাকুলতাৰ ছবি জিনিকি উঠে ।
আকাশলৈ দৃষ্টি কৰে, হয়তো কিবাৰ আশাত হয়তো
এফেৰি ককণা, এফেৰি স্নেহৰ কাৰণে । কিন্তু হতভাগিনী
তাই । তাইৰ শূন্যৰ দৃষ্টি শূন্যতেই বিলীন হৈ যায় ।

মাকৰ আচলটো সি ‘ঘোৰকৈ’ টানে । লগে লগে
আচলটোৰ কিছু অংশ ফাটি যায় । সি তালৈ ক্ৰক্ষেপ
নকৰে । মাকৰ চকু তীব্ৰ হৈ উঠে । লাজ নিবাৰণ
এখনি জীৰ্ণ বস্ত্ৰইও তাইৰ শৰীৰত শান্তিৰে নাথাকে ।
তাইৰ চকুৰ আগত যেন এটা কক্ষালে বিকট হাঁহি
মাৰি নৃত্য কৰে । তাই আক সহ কৰিব নোৱাৰে ।
গাৰ বলেৰে লৰাটোক এটা চৰ মাৰে ।

+ + + + তাই তাৰ জন্মদাতা মাক ।

+ + + +

পশ্চিমত বঙচুৱা বেলিটো মাৰ যায় । তাৰ পাছত
সন্ধিয়া হয় । সেই সময়তে সিহঁতেও ঘৰ সোমায় ।
দিনৰ দিনটো ঘূৰি ঘূৰি ব'দৰ ভাপত নিস্তেজ হোৱা
সিহঁতৰ চকু কেইটাত আনন্দৰ ক্ষীণ বেথা ফুটি উঠে ।
পজাটিত সোমাই সিহঁতে কিবা এটা তৃপ্তি অনুভব কৰে ।
হয়তো সেয়ে সিহঁতৰ ৰাজ অট্টালিকা, সেয়ে সিহঁতৰ
কাককাৰ্য্য খচিত বিশাল তাজমহল ।

ঘৰ সোমোৱাৰ লগে লগে সিহঁতে এমুঠি ৰাতিবৰ

দিহা কৰে । মাকৰ কাষতে তাইৰ সন্তানটিও বহে ।
মাকে তাক কোলাত তুলি লয়, আবেগত শন ঘন চুম
খায় । এটা ক্ষীণ হাঁহি সম্বন্ধে মাকে তাক মাতে—
“মইনা” ।

* ‡ † + তাৰ নাম মইনা ।

মইনাই মাকক সোধে—“মা, বেলিটো কি ?”

“তেওঁ এজন দেৱতা সোণ ।”

“দেৱতা ?” সি আচৰিত হয় ।

“হয় সোণ, তেওঁ এজন মৰমিয়াল দেৱতা ।”

“মা, তই মিছা কথা কৈছ । তেওঁ কেতিয়াও
মৰমিয়াল নহয় । তেওঁ বৰ নিষ্ঠুৰ । চাচোন, আমি
ভিক্ষা কৰিবলৈ গলে বেলিটোৱে কেনেকৈ আমাৰ মূৰ
ওপৰেদি গৈ থাকে । তেওঁ আমাৰ শৰীৰবোৰ গৰম কৰি
দিয়ে । আমি ইমান কষ্ট পাওঁ ।”

মাকে হাঁহে— হুমুনিয়াহ পেলায় । সি কয়—“মা,
সেই চহৰৰ আলিবাটবোৰ কোনে সাজি দিছে ?”

“দয়ালু চৰকাৰে ।”

“চৰকাৰে ?—মা, এই চৰকাৰো বেলিটোৰ দৰে
নিষ্ঠুৰ, কেতিয়াও দয়ালু নহয় । চাচোন আমি ভিক্ষা
কৰিবলৈ গলে ভৰিত কিমান উজুটি খাওঁ । আমাক দুখ
দিবলৈকে চৰকাৰে আলিবাটবোৰ শিলেৰে ৰাঙি দিছে ।”

মাকে মাথো হাঁহে । মইনাই মাকৰ মুখলৈ থৰ লাগি
চাই থাকে । মাকৰ চিন্তাক্ৰিষ্ট মুখখনিত হাঁহি দেখি
সিও হাঁহে । ধীৰে ধীৰে সি মাকক সোধে—“মা,
যেতিয়া দেউতা চুকায় মই তেতিয়া কিমান সৰু
আছিলো ?”

এক মুহূৰ্ত্তৰ আগতে হাঁহি থকা মাকৰ মুখ খনিত
বিষাদৰ বেখাবোৰ জিলিকি উঠে । অজানিতে এটুপি
চকুলো বৈ আহে । হাঁহি আৰু চকুলোৰ অস্বাভাৱিক
মিলনবোৰ দেখি সি আচৰিত হয় । সেই বহস্য সি
বুজিব নোৱাৰে । কন্দাৰ স্নেহত সি মাকক সোধে—
“মা তই কানিছ কিয় ?”

মাকে তাৰ কথাৰ উত্তৰ দিব নোৱাৰে । শৰীৰ
সকলো শক্তি যেন লোপ হৈ যায় । সন্মুখত জলি থকা
জুই কুৰালৈ তাই একেধৰে চাই থাকে । তাই অল্পভব

কৰে আন একুশা জুই— যেন তাইৰ হৃদয়ত দপদপকৈ জ্বলি উঠে। তাই ব্যাকুল হৈ পৰে। হঠাতে তাইৰ মুখৰ পৰা ওলায়— ‘তোৰ দেউতাৰ মৰা নাই মইনা।’

সি আচৰিত হয়। ব্যস্ত ভাবে সি মাকক সোধে—
“মা, তই কৈছিলি নহয় দেউতা নাই বুলি ?” এটা
কটিল বহস্য তাৰ চকুৰ আগত ভাহি উঠে। সি থিৰে
থাকিব নোৱাৰে। সি কয়—“মা, দেউতা যদি মৰা
নাই তেন্তে আমাৰ ওচৰলৈ নাহে কিয় ?”

চকুৰ পানীৰে মাকৰ হৃগাল ভৰি যায়। তাইৰ হৃদয়ত
জ্বলি থকা জুইকুৰা যেন ক্ৰমে বেচি হৈ আহে। ব্যাকুল
ভাবে তাই পুতেকক কয়—“বাচা কিয় এই হতভাগিনীৰ
গৰ্ভত তই জন্ম লৈছিলি ?”

মইনাই মাকৰ এই কটিল কথাবোৰ মৰ্ম বুলিব
নোৱাৰে। সি মাথো থৰ লাগি চাই বয় মাকৰ বিচলিত
মুখখনিৰে।

মাকৰ হৃদয়ত কান্ধ হৈ থকা এখন ছৰাৰ নিমিষতে
উন্মুক্ত হৈ পৰে। সংসাৰৰ আও ভাও বুলিব নোৱাৰা
এটি সাত বছৰীয়া লৰাৰ আগত তাই নিজৰ জীৱন-কাহিনী
কৈ ৰায়—“বাচা, মই আজি ভিক্ষাৰিণী, বাটে বাটে
ব’দে-বৰষুণে ঘূৰি ফুৰিছো—একমাত্ৰ তোৰেট কাৰণে।
এই স্বাৰ্থপৰ কপট সংসাৰত জীয়াই থাকিবৰ মোৰ ইচ্ছা
নাই। হয়তো এদিন মৃত্যুক নিজেই আলিঙ্গন কৰিলো
হেঁতেন। কিন্তু বাধা দিলি তই, বাধা দিলে তোৰ এই
সুন্দৰ নয়ন দুটিয়ে। মইতো ভিক্ষাৰিণী নাছিলো। এদিন
এখন সোণৰ সংসাৰ মোৰ কাৰণে সৃষ্টি হৈ আছিল।
মোৰ ৰূপ, মোৰ যৌৱনত মই নিজেই এদিন হাঁহিছিলো,
নাংছিলো, সুমধুৰ ৰাগিণীত গান গাইছিলো। এনেতে
আছিল এটা ভয়ঙ্কৰ ধুমুহা। মোৰ সোণৰ সংসাৰ চূৰ্ণ-
বিচূৰ্ণ হৈ গল। চকুৰ আগতে দেখিলো নিবিড় অন্ধকাৰ।
বৈধব্যৰ কুণ্ঠিত আভৰণেৰে মোৰ সুন্দৰ অৱয়ব চাকি
পেলালো। মই হলো বিধবা।.....তাৰ পাছত
নিজানত বহি কান্দিছিলো, আহাৰ নিদ্ৰা এৰি বিধতাক
প্ৰাৰ্থনা কৰিছিলো—মোৰ সোণৰ সংসাৰ ঘূৰাই দিবলৈ।
কিন্তু সকলো ব্যৰ্থতাৰ মাজতে বিলীন হৈ গল। মোৰ
সোণৰ সংসাৰ কোনোমতেই ঘূৰি নাছিল। মই পৰি
বলো নিৰাশ আৰু ব্যৰ্থতাৰ অটল গহবৰত। মল্লয়া সমাজৰ

পৰা হয়তো বহুত দূৰ আঁতৰি আছিলো। মোৰ ধাৰণা
হল যেন মই এটা সম্পূৰ্ণ বেলেগ প্ৰাণী। মানুহৰ লগত
যেন মোৰ কোনো সংশ্ৰবেই নাই। কিন্তু মোৰ এই
ভুল এদিন হঠাতে ভাঙ্গি গল। এখন সুন্দৰ যুৱক মোৰ
সন্মুখত দেখা দিলে। তেওঁৰ মুখত আছিল সমবেদনাৰ
জীৱন্ত ছবি, চকুত আছিল স্নেহৰ উজ্জ্বল মাধুৰী। মোৰ
জীৱন মন্দিৰৰ ভগ্নস্তম্ভবোৰ দেখি তেওঁ চকুলো টুকিলে।
মই কিন্তু নাজানিছিলো তেওঁৰ এই স্নেহৰ সুন্দৰ আভৰণ
মাজত এটা নীচ বাসনাই অহৰহ নৃত্য কৰিছিল। সংসাৰ
অলখিৰ জোৱাৰবোৰ ইমান প্ৰবল যে তাৰ আগত মানুহৰ
বিবেক প্ৰতিবন্ধক অসীম শক্তিশালী হলেও নিমিষতে
থানবান হৈ যায়।

* * * * দিনৰ পিছত দিনবোৰ গৈ আছিল।
ব্যৰ্থতাৰ অটল গহবৰৰ মাজতো মই মধুৰ সপোন দেখি-
ছিলো। সেই সপোনৰ মাধুৰ্য্য মানবৰ কল্পনাৰ তুলিৰে
কোনো মতেই আঁকিব নোৱাৰে। এটা আকস্মিক মৃত্ত
সমীৰণ ধীৰে ধীৰে বৈ আছিল। মই আকুল হৈ পৰিলো।

এদিন, দুদিন আৰু বহুত দিন পাৰ হৈ গল।
হঠাতে মোৰ সপোন ভাঙ্গি গল। দেখিলো মোৰ দৰনী
বন্ধুৱে মোক ত্যাগ কৰি বহুত দূৰ আঁতৰি গৈছে। মই
ব্যাকুল ভাৱে চাবলৈ ধৰিলো। কিন্তু আগৰ সেই
নিবিড় অন্ধকাৰ ক্ৰমে আৰু নিবিড় হৈ আহিল। মই
একোকে মানিব নোৱাৰিলো। জীৱনৰ ওপৰত বিতৰ্ক
জন্মিল। উন্মত্ত ভাৱে লৰি গলো। পানীৰ বিশাল
তৰঙ্গৰ মাজত নিজক বিলীন কৰি দিবলৈ। হঠাতে শৰীৰত
এটা যন্ত্ৰণা অনুভৱ কৰিলো। লগে লগে মোৰ শৰীৰ
অৱশ হৈ পৰিল। মই অচেতন ভাবে পৰি গলো।
কিন্তু.....? মৃত্যু মোৰ ভাগ্যত ষটি লুঠিল। কিমান
সময় এইদৰে পৰি আছিলো তাক নাজানো। ষেতিয়া
চেতনা লাভ কৰিলো তোৰ এই সুন্দৰ মুখখনি মোৰ
চকুত জ্বলিকি উঠিল। হৃদয়ৰ যন্ত্ৰণা থিনি যেন মুহূৰ্ত্ততে
বিলুপ্ত হৈ গল। মৰিবলৈ আৰু ইচ্ছা নগল। অতি
স্নেহেৰে তোক বুকুৰ মাজত সুমুৱাই লো। তাৰ
পাছত.....”

“মা, মা জুই,” মইনাই চিঞৰি উঠিল। মাকৰ গাৰ
আঁচল হঠাতে জুইত পৰাত গোটেই গাঁতে জুই জ্বলি

উঠিল। জুই লুমাৰলৈ মাকে চেপ্টা কৰিবলৈ ধৰিলে ;
কিন্তু সকলো চেপ্টাই ব্যৰ্থ হল। জুই জলিয়েই থাকিল।
মইনাই চিঞৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে।

হঠাতে এটা মক্ষ ভেদি কৰুণ দৃশ্যৰ সৃষ্টি হল।
মাকে 'জোৰ' কৰি মইনাৰ ওচৰৰ পৰা আতৰি গল।
মইনাই আৰ্ত্তনাদ কৰিবলৈ ধৰিলে। বিচলিত ভাবে মাক
লৰি গল বাহিৰলৈ। অন্ধকাৰৰ মাজত মাকক সি ভালকৈ
মনিব নোৱাৰিলে। মাথোঁ দেখিলে আলিবাটৰ কাষত
একুৰা জুই জলিব লাগিছে। কিন্তু সি বুজিব নোৱাৰিলে

যে অগ্নিৰ গ্ৰাসত পৰি তাৰ চিৰ চেনেহী মাক অনন্ত
ধামলৈ প্ৰয়াণ কৰিলে। জুইকুশাকে লক্ষ্য কৰি সিও
বলিয়াব দৰে লৰি গল। আলিবাটৰ ওপৰত সি ঠিয়
দিলে। নিয়তিৰ অদ্ভুত হাঁহিনোৰ হয়তো সি শুনিছিল।
মুহূৰ্ত্ততে আকৌ এটা বিৰাট কাণ্ড ঘটি উঠিল। শুনা
গল মাথোঁ মটৰৰ হৰ্ণ আৰু এটি আৰ্ত্তনাদ। মইনা পৰি বল
মটৰৰ চকাৰ তলত। কিন্তু তাৰ প্ৰাণ পক্ষী মাকৰ
পিছে পিছে গৈয়ে থাকিল। *

—ক্ষুধিত মানৱ—

—শ্ৰীহৰ্জেন বৰুৱা, ব্ৰিটীয় বাৰ্ষিক

(বিজ্ঞান বিভাগ)

লক্ষ জীৱনত আমি নীৰৱেই সহি অহা
নিষ্পেষণ নিপীড়ণ যত বেদনাৰ,
বিস্তৃত জীৱনত মোৰ যতনে আদৰি লই
ৰচিছোঁ মাথোন আজি তাৰে কণ্ঠহাৰ।
সেউজীয়া ধৰণীৰ কালৰ সোঁতত ভাহি
উটি আহে নিতে নিতে চউ বিলাসৰ,
ধনীৰ প্ৰমোদ বন বুৰাই আঁতৰি যায়।
বিলাসৰ ওখ ওখ চূড়া প্ৰাসাদৰ।
আমাৰ কাৰণে মাথোঁ অজ্ঞান কোনত আছে
থুপ খাই পৰি থকা যত আৰজ্জনা,
অনাদৰ অৱহেলা নিতে নিতে সহি অহা
পথৰ মাজত থকা প্ৰতি ধূলিকণা।
তেজৰ কণাৰে স'তে ইটাৰ প্ৰাসাদ গাথোঁ—
বোলাও তেজৰ দাগ প্ৰতি সোপানত,
আমাৰ তেজৰ সেই অণু আৰু পৰমাণু
ধনীয়ে দলিত কৰে মহা উলাহত।

ধনীয়ে মাথোন ভাৱে পাষণ আমাৰ হিয়া,
নোৱাৰে থাকিব তাত প্ৰণয় সুবাস,
নাই তাত জীৱনৰ সুকোমল অনুভূতি
আশাৰ উজ্জল বেথা, কঠোৰ প্ৰয়াস।
সুনীলিম সাগৰত পচোৱাই চউ তোলে
কঠিন আঘাত কৰি কেনিবা লুকায়,
অনাদি কালৰে পৰা আমাৰো হিয়াত তেনে
বেদনাৰ চউ উঠি তাতে মাৰ যায়,
যিদিনাই ধৰণীত নৱজ্যোতি দেখিছিলোঁ
অভিশপ্ত জীৱনৰ বোজা বান্ধি লই,
সিদিনাৰে পৰা আমি চিৰদিন নিপীড়িত,
চিৰ নত,—জীৱনত চিৰ পৰাজয়।
মাটিতে জন্ম লৈ মাটিৰে সপোন দেখোঁ,
মাটিৰেই গুণ গাই তাতেই মিলিম।
যুগবিলাসৰ পৰা বঞ্চিত যদিওবা,
সঞ্চিত বেথা যত হিয়াতে ঢালিম।

—বিজ্ঞানৰ গথ—

—শ্ৰীবীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য

আধুনিক কালৰ প্ৰাবল্যত জীৱন যাত্ৰাৰ দাবীত পশ্চিমত জন্মিছিল সাউদ—সি বিচাৰিছিল দিগদৰ্শন যন্ত্ৰ, সাগৰব, আকাশৰ নতুন তথা, তাৰ বাণিজ্য প্ৰসাৰৰ নতুন পথ। এই সামাজিক অনুপ্ৰেৰণাত ভূমিষ্ঠ হল বিজ্ঞান-মাহুহৰ বুদ্ধিৰ শ্ৰেষ্ঠ সন্তান সমাজক সি যোগালে শক্তিবোধ, দিলে নতুন সৃষ্টি। মানব সমাজৰ মাত্ৰত দূৰত্বৰ ব্যবধান গল ভাগি, ভৌগোলিক বাধা হল পৰাজিত। নতুন পৰিস্থিতি আৰু অস্থায়িক পৰিবেশে তুলিলে নতুন অভাবৰ বান, প্ৰতিভা উঠিল ফুল, বিজ্ঞানে ইতিহাসৰ বুকুত পিছালে নতুন সৃষ্টিৰ মালা বাষ্পৰ ইঞ্জিন, বিজুলী বাতিৰ শক্তিশালী পোহৰ। নতুন উদ্ভূত এই শক্তি হল মানবৰ দাস, তাৰ সহায়ত সাউদদলে বিস্তাৰিলে গোটেই পৃথিৱী, জয় কৰিলে ভাৰত, বহুৱালে বেলগাড়ী, পাতিলে কাৰণী, কৰিলে সৃষ্টি টেলিগ্ৰাফৰ। অৰ্দ্ধসামন্ত ভাৰতত আহিল বিজ্ঞানৰ আশ্চৰ্য্য, প্ৰকৃতবাদী মানব হ'ল পঙ্গু—বহুদিনীয়া ঐতিহ্য গল ভাগি, ধীৰে ধীৰে সামাজিক প্ৰগতিৰ স্বপ্ন তাৰ জাগিল। সিও ভাবিলে সমাজ-মুখী আদৰ্শ ইঞ্জিনিয়াৰ'ৰ কথা যাৰ উদ্দেশ্য হ'ব 'to direct the great sources of power in Nature for use and convenience of'। কিন্তু বাধা হৈ ব্ৰহ্ম লুভীয়া সাউদ, আৰু অন্যান্য প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তিবোৰ, সাউদে চালে তাৰ লাজৰ বাবে; ভাৰতৰ সামাজিক প্ৰগতি হল বাধাগ্ৰস্ত। সকলোতে সেই একে সাধুকথা—মুষ্টিমেয় ধনী শাসকৰ আদেশত বিজ্ঞান আৰু বৈজ্ঞানিক উঠা-বহা কৰিছে—গৰুচে মৰণান্ত, স্নবহুৎ কামান, উড়নীয়া বোমা। অজ্ঞাত বা জ্ঞাত সি ধততাত্মিক দেশসমূহত এমুঠি শাসকৰ শোষণৰ ব্যৱস্থা ৰক্ষা কৰিবৰ বাবে কাম কৰিছে। বিজ্ঞানৰ এই সাময়িক পৰাভয়ে আজি তাৰ বিকল্পবাদীদলৰ যুক্তি-ধাৰাক সহায় কৰিছে। কিন্তু তাৰ বাবে দায়ী কোন? আত্মচেষ্টা ইচ্ছা, আকাঙ্ক্ষাৰ বলতেই অকল বৈজ্ঞানিক

স্বাধীন, মুক্ত প্ৰতিভা বিকশি চৰ্তে, তাৰ বাবে লাগে বাষ্ট্ৰৰ সহযোগ, বিজ্ঞানৰ আদৰ বৃদ্ধা বৈজ্ঞানিক সমাজ।

ধনতাত্ত্বিক দেশ সমূহত 'আদৰ্শ ইঞ্জিনিয়াৰ'ৰ জন্ম হোৱা নাই—দিহঁতৰ আবিষ্কাৰ সমূহে সামাজিক উন্নতিৰ সহায়ক হৈ পৰা নাই। সকলো বিজ্ঞানে আনিছে মানবৰ বাবে অতুল সম্পদ যাৰ দ্বাৰা সিহঁত হ'ব পাৰে সুখৰ অধিকাৰী। ডাক্তৰি বিজ্ঞান আগবাঢ়িছে কতদূৰ। কিন্তু আমাৰ গাওঁ, আমাৰ নগৰৰ অস্থায়ী পটীবোৰত উপহাস কৰিছে মহামাৰীয়ে, স্বাস্থ্যহীনতাই আৰু পুষ্টিহীনতাই। আকাশৰ ওপৰত উঠিছে 'স্বৰ্গজয়ী' এৰোপ্লেন, তলত এমলে দাৰিদ্ৰ্যৰ আওমৰণত আধামৰা হৈ চাইছে বিজ্ঞানৰ এই নতুন পথটো—যি তাক সুখৰ, আনন্দৰ ৰাজ্যলৈ লৈ যাব নোৱাৰে। বীক্ষণাগাৰৰ নীচৰ প্ৰাণত বৈজ্ঞানিকেও ভাবিছে তাৰ নতুন 'পৰিকল্পনা'ৰ কথা—বৈজ্ঞানিক ব্যৱহাৰ কৃষি শিল্প, সংস্কৃতি চিহ্নিত কৰিবৰ বাবে—প্ৰকৃতিৰ অস্বস্ত শক্তি বাণিক মানৱৰ চুখ মোচন আৰু সুখদানৰ বাবে লগাবলৈ। কিন্তু বীক্ষণাগাৰৰ স্বহিত আহি তাৰ স্বপ্ন ভাগিছে। তাৰ ইচ্ছা আকাঙ্ক্ষাই ৰূপ নাপায়—বাধা আহে পৰিবেশৰ, আৰু প্ৰকৃতপক্ষে এমুঠি সাউদৰ পৰা। বাধা হৈ তাৰ প্ৰতিভাই লয় পলায়নৰ প্ৰবৃত্তি, ৰচে বৈজ্ঞানিক আধ্যাত্মিকতা। 'কস্মিকৰে'ত দেখে তগধানক, অহঙ্কাৰ চাতুৰীত পায় বোমান্দৰ স্বপ্ন—যাৰ উদাহৰণ পোৱা যায় ইংলণ্ডৰ চাৰ জেমচ ছীনচ আৰু চাৰ আৰ্থাৰ এডিং-টনত। পলায়নৰ কলাকাৰকৰ 'কলা কলাৰ বাবে'ৰ স্মৃতিতে তেওঁলোকেও কয় 'বিজ্ঞান বিজ্ঞানৰ বাবে'—ভাবিছে 'সৰ্ব-খৰিৎমেথেমেটিক্স'; জ্যোতিষ আৰু হস্তৰেখা মিচাৰ হৈছে বিজ্ঞান—কুসংস্কাৰৰ মায়া দিছে বঢ়াই। কলত সমাজৰ সৰ্বহাৰাদলৰ দাবিড্যা লুকাইছে পাৰ্শ্বপৰি ৰাগীত, নতুবা উপায়হীনতাৰ অবপ্যবোদনত। জীৱন তাত নাই—

মানবতা নাই - তাত আছে বিজ্ঞানৰ মূল প্ৰেৰণাৰ, উদ্দেশ্যৰ অস্বীকৃতি ।

আজি সেইবাবে প্ৰতিভাৰ বাবে বাট নাচাই সাধাৰণ মানুহে লব লাগিছে বিজ্ঞান বক্ষণৰ দায়িত্ব । বৈজ্ঞানিক সমাজৰ ভেটি গঢ়ি বৈজ্ঞানিক ব্যক্তিত্ব বিকাশৰ দিব লাগিব অবাধ সুযোগ, তাক লগাব লাগিব বৃহত্তৰ মানব সমাজ গঢ়াত, বিজ্ঞানৰ জ্ঞানে গঢ়া মনোবিজ্ঞানৰ ভিত্তিত ! সেয়ে চিন্তানায়ক সকলে কৈছে আজি ৰাজনৈতিক সকলহে প্ৰকৃত বৈজ্ঞানিক । সমাজ গঢ়ে ৰাজনৈতিকসকলে কৰ্মৰ মাজেদি - সমবেত, শক্তিৰ দ্বাৰা । নেহকৰে কৈছে, ৰাজনৈতিক দুৰবৃত্তাত বৈজ্ঞানিক প্ৰগতি হোৱা অসম্ভৱ । সঁচা কথা । কেজনমান জগদীশ বসু, চি. ভি. বমন, মেঘনাদ সাহা, প্ৰফুল্ল ৰায়ৰ অসাধাৰণ বৈজ্ঞানিক প্ৰতিভাই বৈজ্ঞানিক প্ৰগতিৰ মাপকাঠি নহয় ! তেওঁলোকৰ আবিষ্কাৰবোৰৰ সামাজিক ক্ষেত্ৰত কিমান প্ৰয়োগ হৈছে, কিমানদূৰ তেওঁলোকৰ নিৰ্দিষ্ট পথত গবেষণা আগ বাঢ়িছে তাক চালেই ধৰা পৰে তেওঁলোকৰ বিজ্ঞান চৰ্চ্চাৰ সীমাবদ্ধতা, প্ৰসাৰ-হীনতা । যুক্ত হাজাৰে হাজাৰে এৰোপেন তৈয়াৰী হৈছে, হৈছে জাহাজ, হৈছে বামান, উড়নীয়া বোমা, শিক্ষিত হৈছে শ শ শ্ৰমিক (Technicians)- নতুনৰ কাৰখানাৰ বাবে । সাধাৰণৰ ধন গৈছে মজুত, মানুহৰ প্ৰকৃতিলব্ধ শক্তিৰ হৈছে অপব্যয় - বিজ্ঞান হৈছে বিকাৰগ্ৰস্ত । 'আদৰ্শ ইঞ্জিনিয়াৰ'ৰ স্বপ্ন বৈছে স্বপ্ন, তাৰ বুকুত জাগিছে অবিভাৰ, অনিশ্চয়তাৰ কল্লোল - এই কল্লোল তাৰ বিকাৰ-গ্ৰস্ত (neurotic) সত্যতাৰ প্ৰত্যক্ষ ছাপ । তথাপি চেষ্টা জাগিছে । জে. বি. এচ হলডেন বাৰ্ণেল প্ৰভৃতি বৈজ্ঞানিকৰ মনত জাগিছে নতুন দায়িত্ববোধ, 'বিজ্ঞানক সামাজিক অৰাজকতাৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰিব খোজে; আৰু সেই বাবেই চায় সমাজৰ বৈজ্ঞানিক বিকাশ' । "A knowledge of science leads to the huge amount of knowledge which could be applied to the public benefit, if industry agriculture and transport were organized for use and not for profit. A knowledge of this kind is dangerous to the capita'ism"

সেইবাবে বৈজ্ঞানিক জগততো ধ্বনি উঠিছে সমাজ পৰিবৰ্ত্তনৰ বাবে - যি সমাজত বিজ্ঞানৰ গবেষণা হ'ব মানবৰ সুখ, সমৃদ্ধি, উন্নততৰ জীৱন প্ৰণালীৰ ন ন উপায় আবিষ্কাৰ কৰা, জীৱিকাৰ পথ সহজতৰ কৰি তোলা, সামাজিক সুখৰ জন্ম দিয়া ।

বৈজ্ঞানিক প্ৰগতিৰ মাপকাঠি কি ? 'প্ৰকৃতিৰ অক্ষুৰ্ত্ত শক্তি আৰু ঐশ্বৰ্য্য'ক জয় কৰি সিহঁতৰ দ্বাৰাই মানবৰ উপকাৰ কিমান সাধন কৰিব পৰিছে - তাৰ দ্বাৰাই এই প্ৰগতি জুখিব লাগিব । বিজ্ঞানৰ সমাজনিৰপেক্ষ ৰূপ তাৰ প্ৰকৃত মাপকাঠি নহয় । ভাৰতৰ সমাজ অৰ্দ্ধ-সামন্ত যুগৰ বিশ্বাস আৰু প্ৰসিদ্ধিৰ দ্বাৰ প্ৰতিপালিত - দেশত এমুঠি শোষণৰ প্ৰতি ক্ৰিয়ালীল শাসননীতি - ফলত 'প্ৰকৃতিৰ অক্ষুৰ্ত্ত' শক্তিৰাশি ভাৰতত এতিয়াও বেচিখিনিয়ে সুপ্ত-শক্তি হৈ পৰি আছে । 'ভাৰতীয় সমাজ কিছুমান ধৰ্ম্মানুস্থান আৰু সংস্কাৰৰ ঐতিহ্য ওপৰত নিশ্চল হৈ পৰিছে' (ভি. এন. ওৱাদিয়া) । ভাৰতীয় সমাজত বিজ্ঞানৰ প্ৰভাৱ নাই, বৈজ্ঞানিক ৰুচি নাই, স্পৃহা নাই বিজ্ঞান 'জন্মপ্ৰিয়' নহয় । আচল কাৰণ এমুঠি সাউদৰ বেপাৰৰ লাভৰ বাবে চলিছে বাস্তৱ্যস্থা তাক ধৰণী দিবৰ বাবে বাধ্য কৰিছে বিজ্ঞানক । বিজ্ঞানে দিছে অস্ত্ৰ - যি বিজ্ঞানে মাৰে, নবচায় । সেইবাবে দোষ মুষ্টিমেয় শাসকৰ, আংশিক ভাবে পঠিত বিজ্ঞানৰ - বৈজ্ঞানিকৰ ধানী মনোভাবৰ আৰু জনতাৰ 'অজ্ঞানত.' আৰু স্পৃহাহীনতাৰ বিজ্ঞান কিছুমান যান্ত্ৰিক শক্তিৰ সমষ্টি মাথোন তাৰ আপোন পথ নাই মানুহৰ চালনাত বাধ্য হৈ তাৰ অপপ্ৰয়োগ হয়, নহলে উপযুক্ত চালনাত সি লবে, আশুৱায়. ইতিহাসৰ নতুন, উন্নত পৃষ্ঠা ৰচে ।

ইলেকট্ৰিচিটি বিজ্ঞানৰ অৰ দান । নানা সামাজিক অনুষ্ঠান, কাৰখানা, শিল্প প্ৰতিস্থান পৰিচালিত কৰিব পাৰে 'হাইড্ৰো-পেট্ৰ'ল ইলেকট্ৰিচিটি'য়ে. 'হাইড্ৰো ইলেকট্ৰিক' শক্তি য়ে । এক আচানচোলৰ কয়লাখনিত 'হাইড্ৰোইলেকট্ৰিক' ষ্টেছন বহুৱালে ১০০ - ২০০ ডে.পেট্ৰ'ল বিহাৰ, উৰিষ্যা আৰু বঙ্গদেশত ইলেকট্ৰিক কৰি যোগাব পাৰিব । গাও সংগঠন কৰিব পাৰিব আধুনিক জীৱন যাত্ৰা প্ৰণালী প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা । কিন্তু ভাৰতত দি এতিয়া 'পৰি কল্পনা'ৰ মাজতে অ'বদ্ধ - এটা যেন অলৌক কল্পনাহে ! উত্তৰ পূব ভাৰতত, বিশেষকৈ আমাৰ অসমত ভূগৰ্ভস্থ

ইহ এতিয়াও আছে প্রায় ৭৪,০০০ লক্ষ টন কয়লা।
 বি অকণ কয়লা তোলাৰ ব্যৱস্থা হৈছে বেপাৰৰ বাবে,
 ভাৰো নষ্ট হয় শতকৰা ৪০ ভাগ; দোষ খনোৱাৰ পুৰণি
 পদ্ধতিৰ! এনেদৰেই অন্ধনীতিৰ দ্বাৰা এটা বিৰাট জাতীয়
 অপচয় চলিব ধৰিছে—মানৱৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ 'ফুয়েল' এনেয়ে
 ভাটিৰ তলত থাকিব লগা হৈছে। ৰাসায়নিক শিল্পৰ
 অৱস্থা তেনেদৰেই শোচনীয়—আজি পৰ্য্যন্ত 'বংবোলোৱা'
 পদাৰ্থবোৰৰ অভাৱ কাপোৰৰ কলবোৰত অনুভৱ কৰি
 আহিছে। দেশত যদিও যবে যবে নিতানতুন বেমাৰ,
 তথাপি ঔষধ এতিয়াও আমদানিৰেই বস্ত। দেশীয় প্ৰতি
 ঠান বোৰত যদিও Clixiv, Vaccine, Sera, tinc-
 ture আদি প্ৰস্তুত হৈছে, 'কেমো থেৰাপি'ৰ ফলিটো
 এতিয়াও এলাগী হৈয়ে আছে। চাৰ্ফিউৰিক এচিড—যি
 আজিৰ সভ্যতাগত অতি লাগতিয়াল—ভাৰতত উৎপন্ন
 হয় ৩,০০০ টন, পৃথিৱীত মুঠ উৎপন্নৰ শত কৰা ০.০৩
 ভাগ। কিন্তু পৃথিৱীৰ শতকৰা ১৭ মানুহেই ভাৰতবাসী!
 'ইলেক্ট্ৰোকেমিকেল' আৰু 'ইলেক্ট্ৰোথেৰ্মেল' শিল্প
 নতুন প্ৰসাৰৰ পৰা ভাৰত আজিও বঞ্চিত—ফলত প্ৰতি
 বছৰ ৫০ লক্ষ টকাৰ এলুমিনিয়াম, ২০ লক্ষ টকাৰ স্ত্ৰিচিং
 পাউডাৰ বাহিৰৰ পৰা ৰপ্তানী হয়। কাৰণ অন্য উপায়ে
 এই আৱশ্যকীয় উপকৰণ বোৰ প্ৰস্তুত কৰিব নোৱাৰি।
 ইয়াৰ ভিতৰতো আছে আৰু আচৰিত কথা। মহাশুভৰ
 কোলাৰ খনিৰ বাবে যি 'চোডিয়াম চাইনাইড' আৱশ্যক
 তাক আনে আমদানী কৰি। অথচ মহাশুভতে পোৱা যায়
 সস্তা ইলেক্ট্ৰিক—যাৰ দ্বাৰা ইয়াক কম খৰচে প্ৰস্তুত
 কৰিব পাৰি। ইঞ্জিনিয়াৰিং শিল্পৰ অৱস্থাও ঠিক তদুপ।
 যন্ত্ৰপাতি, গাড়ী, নানা ধৰণৰ লাগতিয়াল বস্তু বাহানি—
 সকলোৱেই প্ৰায় হয় আমদানী বিদেশৰ পৰা। দেশৰ
 শিল্পোদ্যমক নকৰে উৎসাহিত—ফলত সামাজিক উন্নতি
 হয় দুৰৰ স্বপ্ন। আজিৰ দিনত হাত্তো শিল্পপ্ৰতিষ্ঠান গঢ়ি
 উঠিছে কম সংখ্যাত, কিন্তু তাৰ জীৱন বা কিমান দীৰ্ঘ-
 স্থায়ী তাক ভাবিবৰ বিষয়! চমুকৈ ভাৰতত বৈজ্ঞানিক
 প্ৰগতিৰ অৱস্থা এয়ে, আৰু তুলনামূলক সমালোচনা
 কৰিলে কব পাৰি আজিৰ দিনত ই কোনো প্ৰগতিয়েই
 নহয়।

তথাপি এই দ্বিতীলতা, অনগ্রসৰতা বুৰঞ্জীৰ শিক-
 ঠিককৈ। এনে হোৱা স্বৰ্গেও বুৰঞ্জী যাব আগবাঢ়ি

ইলেক্ট্ৰনৰ গতি-প্ৰবাহৰ দৰে মাজতে থমক লৈ অগ্ৰাহিত
 অস্থিৰ আৰু বিচিত্ৰ ধাৰাত। ম্যাদ উকলি যোৱা সমাজৰ
 বহা যাব উঠলি, তাৰ ভেটিত বহিব ইঞ্জিনিয়াৰ
 'স্বাইকেপাৰ' তাৰ ওপৰত বচিব সংস্কৃতিৰ পৰিণত কণ।
 চমুকৈ বিজ্ঞানৰ বিকাশৰ বাবে আহিব ধৰিছে এখন
 নতুন সমাজ—য'লৈ আমি সকলোৱে জাত বা অজাত
 ভাৱে যাব ধৰিছো—য'ত আমাৰ সমাজৰ ভেটি বচিব
 বিজ্ঞানে—মানুহক দিব মুক্তি!

আইনষ্টাইনে কৈছে—“Bolshevism is a great
 experiment.” কিন্তু ই সফল পৰীক্ষা; বচিয়াৰ
 বুকুত বিজ্ঞানে আজি তাৰ আপোন পথ বিচাৰি পাইছে—
 বিচাৰি পাইছে তাৰ সামাজিক ৰূপ, আৰ্শ্ব ইঞ্জিনিয়াৰ
 কৰ্মভূমি। বৈজ্ঞানিকে পাইছে তাৰ বৈজ্ঞানিক সৰ্বা,
 বিজ্ঞানে পাইছে তাৰ সামাজিক দায়িত্ব পালনৰ পথ.
 মানৱৰ মনত পৰিছে বিজ্ঞানৰ পোহৰ; পুৰণি অন্ধ
 সংস্কাৰৰ বন্ধনৰ পৰা মানৱ সমাজ আগবাঢ়িছে এখন
 সামাৰ, মুক্তিৰ প্ৰগতিৰ পৃথিৱী বিপাৰি। ড'ঙৰ কথা
 বিজ্ঞানৰ বিপ্লৱী শক্তিৰ দ্বাৰা মানৱৰ জীৱন যাত্ৰা প্ৰাণা-
 লীত আনি দিছে আৰ্থিক সামা, সামাজিক শাস্তি আৰু
 উন্নততৰ আৰু সহজতৰ জীৱিকাৰ পথ। নতুন মানৱ গঢ়ি
 উঠিছে চোভিয়েট ভূমিত, যি মানৱে লগাইছিল ৰবীজ-
 নাথৰ চকুত চমক—তেওঁৰ কল্পিত মুক্ত, উন্নত মানৱ
 সমুখত এটা বাস্তৱ মূৰ্তি দেখিছিল; জৱহৰলাল নেহৰুৱে
 সেই সমাজ দেখি উজ্জল আশা লৈ ভাৰতলৈ ঘূৰিছিল—
 তেওঁৰ নতুন বাণী লৈ। এই বাণী সমাজতত্ত্ববাদৰ।
 আজি এই নতুন মানৱ ইউৰোপৰ ৰণভূমিত যুদ্ধ কৰিছে—
 যুদ্ধৰ মাজতো জলাই ৰাখিছে এই সফল পৰীক্ষাৰ
 পোহৰ—বেড আৰ্মিৰ সংগঠনৰ বৈজ্ঞানিক ভিত্তিৰ মাজেদি।
 এই সংগঠিকা শক্তি চোভিয়েট সমাজ ব্যৱস্থাৰ মূল ভেটি
 হৈছে বিজ্ঞান। বেড আৰ্মিৰ মানুহবোৰ অবল সৈনি-
 ক'ৰে অহুষ্ঠান নহয় ই এদল শিক্ষিত, স্বাস্থ্যবান, সামাজিক
 মানৱ অহুষ্ঠান—যাক বহুতো পণ্ডিতে কৈছে 'এটা
 বিৰাট বিশ্ববিদ্যালয়' বুলি। বিজ্ঞানৰ গৌৰৱান্বিত হব
 যথেষ্ট কাৰণ হৈছে। চোভিয়েট ভূমিত বৈজ্ঞানিকে
 পাইছে তেওঁৰ সাধনা আৰু গবেষণাৰ সম্পূৰ্ণ সুবিধা
 আৰু তাৰ সামাজিক প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰ। বিখ্যাত পদাৰ্থ
 বৈজ্ঞানিক 'জোফে' তেওঁৰ জন্মদিন উপলক্ষে ১৯৩৯ চনত
 ২০ অক্টোবৰত কৈছিল “যোৱা ২০ বছৰৰ ভিতৰত মোৰ
 এটি গবেষণাও অসম্পূৰ্ণকৈ ৰাখিব লগা হোৱা নাই,

সাজসবজ্জাম, সহযোগী, স্থান, অৰ্থাভাৱৰ বাবে। এজন বৈজ্ঞানিকে আৰু কি আশা কৰিব পাৰে? ... লেনিন-গ্ৰাডৰ এটা বৃহৎ শিল্প-প্ৰতিষ্ঠানে গৱৰ্ণমেণ্টৰ আদেশ অপেক্ষা নকৰাকৈয়ে আমাৰ কামত সহায় কৰিছে ... শ্ৰমিক আৰু কৃষকৰ পৰা যিবোৰ তৰুণ বৈজ্ঞানিক আহিছে, সিহঁতৰ শি্ষাৰ্থ সাধনা অপবিসীম কৰ্ম-নিষ্ঠা বিজ্ঞানৰ প্ৰতি, প্ৰীতি আৰু শ্ৰদ্ধাৰ বাবে তেওঁলোকৰ গণেশগাও সফল হয়। মানুহে কিমানদূৰ বিজ্ঞান-নিষ্ঠ হৈছে তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় ইয়াৰ দ্বাৰা। এই মানৱতাৰ সেৱাৰ সাধনা, 'আদৰ্শ ইঞ্জিনিয়াৰ'ৰ কৰ্ম পন্থা - বাচিয়ান বিপ্লৱৰ অমৰ সৃষ্টি। লেনিনৰ যি কল্পনা 'Electrification plus Soviets' তাক বাস্তৱত ৰূপ দিছে বৈজ্ঞানিকে। 'সয়ে আজি কচিয়াৰ পৰ্য্যন্ত ইলেক্ট্ৰিক নাউলেবে হাল বাইছে, বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীত সস কৰিছে গোটাইছে বিলাইছে, মানৱৰ দৈনন্দিন জীৱনতো সেই পৰিবেশৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। সেয়ে বৈজ্ঞানিকৰ সমিতি 'গচপেন'ৰ সভাপদ কচিয়াৰ তৰুণৰ ওচৰতো বৰ সন্মানৰ কথা।

চোভিয়েটৰ পাত্ৰত - মাজত অত্যাচ্ছ ধনতান্ত্ৰিক দেশ পাৰ হৈ আহি - যেতিয়া আমি ভাৰতত দৃষ্টি পেলাওঁ - অৰ্দ্ধপুষ্টি আৰু অৰ্দ্ধনগ্ন শ শ দৰিদ্ৰৰ দৰে বিজ্ঞানো আজি মৰা মুজা, নিশকতীয়া - ইয়াক লাগে এটা বৃহৎ মুক্ত সামাজিক পৰিবেশ - য'ত তাৰ পুষ্টি আৰু শক্তি বাঢ়িব। বৈজ্ঞানিকে বৌদ্ধগাৰৰ 'বিশুদ্ধ বিজ্ঞান' (Pure science)ৰ ধ্যানত যদি মগ্ন নাথাকি খন্তেকৰ বাবে বাহিৰলৈ চায় -

এই নতুন সত্য তাৰ উপলব্ধি হৈ দেখা দিব। বৈজ্ঞানিকে বুদ্ধিৰ 'Science requires a free environment to grow. When applied to social purposes it requires a social objective in keeping with its method and spirit of the age... We have seen in Soviet Russia how a consciously held abjective backed by a co-ordinated effort, can change a backward country into an advanced industrial state with an everrising standard of living. Some such methods we are to pursue if we are to make rapid progress' (Jawaharlal Nehru: March 5, 1938 - Address - the National Academy of Sciences in Allahabad - নেহেৰুৰ এই কথাখিনি ভাৰতীয় বৈজ্ঞানিকৰ প্ৰতি লিখ। ইয়াৰ মাজত আছে বৈজ্ঞানিকৰ সেই সামাজিক দায়িত্ব বহন কৰিবলৈ এটা যুক্তিপূৰ্ণ আহ্বান - এজন নতুন সমাজৰ জন্মৰ স্বপ্ন সফল কাম কৰিবৰ বাবে এটা যুগৰ দাবী। আজি যি যুগান্তৰ সন্ধিক্ষণত, যুগ-প্ৰসিদ্ধিত মানৱ জগত উপস্থিত হৈছে-হি, সেই সময়ৰ দায়িত্ব বহন কৰিবৰ বাবে বৈজ্ঞানিকে পিঙ্গা উচিত নতুন সাজ-পোচাক। - এই সাজ পোচাক সমাজ-মুখী চিন্তা। -

'সোভিয়েট সভ্যতা' আৰু 'সংস্কৃতিৰ ৰূপান্তৰ'ৰ সহায় লোৱা হৈছে।

“মাতৃ”

শ্ৰীজীৱকান্ত বৰুৱা

এদিন কাতিমহীয়া সন্ধ্যা। কালপূজাৰ আগদিনা তেজপুৰ জেলৰ দুৱাৰখন মুকলি হ'ল। এজনী প্ৰায় ত্ৰিছ বছৰীয়া তিব্বাতা লাহে লাহে আঁত বিয়ন্ন মনেৰে ওলাই আহিল। গাত ফটা ছিটা মলিয়ন এজোৰ মেখেলা চাদৰ হাতত ফটা কাপোৰৰ দোপোলা। মুখখন শেঁতা, তেজৰ অকনো চিন নাই। গাটো অলপ ফুলা যেনো দেখি। সহজেই অনুমান হয় জেলৰ কয়দাঁ বুলি। তাই মুক্তি পাইছে - তাইৰ নাম মালতী।

নৱজাত শিশু হত্যাৰ অপৰাধত ছবছৰৰ আগেয়ে তাইক ইয়ালৈ ধৰি অনা হৈছিল। আজি তাইৰ মুক্তি। তাই বিচাৰিছিল কলঙ্ক ঢাকিবলৈ - মাতৃদৰ অবমাননা কৰি। জেলৰ জনে তাইক গম্ভীৰ হৈ ওলা যোৱা দেখি - আৰু ইমান দিনৰ তাইৰ জেলৰ ভিতৰত সজ আচৰণৰ কথা স্মৰণৰ ছটামান টকা দি বিদায় দিলে।

তাইৰ ঘৰ চতিয়াত। জীৱনৰ কুৰিটা বছৰ তেই কটাই আহিছে। আজিও তালৈকে বুলি খোজ ললে -

ধান বাহন বিলাক আগতেই গ'ল। বাতিটোৰ কাৰণে বিচাৰিলে এটুকুৰা আশ্ৰয়। ধৰ্মশালাৰ অভিমুখেই আগ বাঢ়িলে। কিন্তু জেল ফেৰত বুলি তাইৰ বাবে ঠাইৰ অভাব হ'ল।

কাতিমাহ। দিন বিলাক ক্ৰমে চুটি হৈ আহিছে। তাই আগবাঢ়ে। একাৰে গোটেই পৃথিবীক বুকুত-সুমাই লয়। তাতে কৃষ্ণা চতুৰ্দশী, নিশাৰ একাৰক আৰু গভীৰ কৰি তুলিছে। লগে লগে কুঁৱলী। এই একাৰ আৰু কুঁৱলীৰ বুকুফালি তাই আগবাঢ়ি যায়। নৰা ভৰলী পাৰ হৈয়ে শশ্মান—ভয় লাগে—বুকুখন কঁপি উঠে। মনত পৰে অতীতৰ কথাবোৰ—এনে এখন শশ্মানতে তাই পুতি থৈ গৈছিল—কলঙ্ক ঢাকিবলৈ। লুইতৰ এঘাটি চেটা বতাহ বৈ যায়। গাটো কপি উঠে—চেটা বতাহে হাবৰ মাজতো কঁপনি তোলে। বুকুত সাহবান্ধি তাই আগবাঢ়ে।

শৰীৰ অবশ হৈ আছে। বৰ ভাগকৰা। বাটৰ কাষৰ গছজোপাৰ তলতে বহি পৰে; ক্লান্তিত চকু দুটা জাপ খাই আছে। ভাবে—“শীতৰ কঠোৰতা আৰু আশ্ৰয়হীনা হৈ মৰণৰ মুখলৈ আগবাঢ়ি যোৱাৰ কথা। কাৰোবাৰ ল'ৰা নিচুকণি গীত আহি কাণত পৰে। থকা মকাঁকৈ তন্দ্রা ভাঙে। দূৰত দেখে এটা ক্ষীণ পেহৰ গছৰ আঁৰেদি সৰাকি অহা। অলস ভৰি দুটাৰ ওপৰত নতুন উদ্যমেৰে ঠিয় দি আগবাঢ়ে—পোহৰৰ বেথ ধৰি।

ভঙা এটি পঁজা। উৰলি যোৱা। বেৰত মাটিৰ লেশ মাজ চিন নাই বুলিব পাৰি। অলপ সময় নিৰীক নিশ্পন্দ ভাবে ঠিয় দি অতি ব্যগ্ৰ আৰু উৎসুক হৈ ছুৱাৰত টুকুৰিয়াই দিলে। লগে লগে ছুৱাৰখন মেল খালে। হাতত চাকি এটা লৈ ওলাই আহিল এজনী তিব্বতী। বয়স তাইৰ সমানেই হব,—মাথোন সাংসাৰিক চিন্তাই মুখ খনত বান্ধকাৰ ছাঁ এটা পেলাই দিছে। গাত লোৱা চান্দৰ খন শিয়নি মৰা। অসহায় তিব্বতী এগৰাকীৰ আঁতৰ চাৰনিয়ে তাইৰ মনত সহায়ভূতিৰ ভাব জগাই তুলিলে।

“তোমাক কি লাগে ভনীটা”—তাই স্থধিলে।

“মই ক্লান্ত—নিশাটোৰ কাৰণে অকণমান ঠাই। তাৰ বাবে পাৰিশ্ৰমিক দিবলৈকো.....

“সোমাই আঁই ভনীটা! চহৰৰ কোনোবা ধৰ্মশালাত থাকিবওটো পাৰিলা হেঁতেন ভয় নাই তুমি নিশাৰ অতিথি।”

‘তাত মোৰ বাবে ঠাই নহল—জেলৰ পৰা ওলাই আহিছো বুলি।’

ভয়ো ভিতৰ সোমাই গ'ল।

এটা কোঠা। মাটিত কিছুমান ধানখেৰ পাৰি—দি এখন কটা কঠৰে চাকি দিলে। ওচৰতে জুহাল।

“তুমি অকলেই থাকা নেকি?”—ভয়ে ভয়ে মালতীয়ে স্থধিলে।

“এৰা—আজি চাৰি বছৰে পোণা দুটিকে বুকুত সাবতি লোকৰ ঘৰত ধানখুন্দি, বোকাৰুই ধান দাই সিহঁতক পোহপাল দিছো।”

“তেস্তে তুমি স্বামীহীনা...”

নিমাত হৈ সন্মতি হ'লে—দুটোপাল চকুৰ পানী জিঞ্জিকি উঠিল। সি কোঠালিত কোনোবাই কান্দি উঠিল “যাওঁ মইনাই কান্দিছে। বিছনাখন ভালদৰে চাই ল'ৰা!” মালতীক একাৰতে থৈ সিকোঠালীলৈ সোমাই গ'ল।

মালতীয়ে বিছনাত পৰি চকু মুদিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু টোপনি নাছিল। মাকৰ নিচুকণি গীতে তাইৰ অন্তৰত অনুশোচনাৰ ছেন্দোলনি তুলিলে। মাতৃ হৃদয় কান্দি উঠিল। অতীতৰ সোঁৱৰণিয়ে ব্যাকুল কৰি তুলিলে। চকুৰ আগতে দেৱ পাৰিজাত পাহ মোহাৰি পেলোৱা দৃশ্যটোৰ পুনৰ অভিনয় দেখিলে। নিজৰ মনতে কৈ উঠিল—“যদি সেই পাশবিকতা অহুষ্ঠিত নহলহেঁতেন—তেস্তে হয়তো।

সি কোঠালিত কান্দি উঠা এক লৰাটিৰ মতে তাইৰ নাৰী হৃদয়ত আঘাত কৰিলে। অন্তৰাত্মা কান্দি উঠিল—নিষৰ নিষ্ঠুৰতাৰ কথা সূৰিবি। চকুৰে চকুপানী একো বাধা নেমানিবলৈ ধৰিলে। মাকে কোৱা শুনিলে—

‘শোৱা —। শোৱা মোৰ গোণ! শোৱা আকৌ। কালিলৈ কালীপূজাৰ মেলালৈ যাব লাগিব নহয়— কালিলৈ দেৱালী নহয়।’

‘আই কালী গোসানীয়ে মোক বাক খেলাৰ বস্ত দিবনে? পুতলা দিবনে বাক? মই উমলিবলৈ পুতলা বৰ ভাল পাওঁ’।

‘দিব নহয়—। তুমি বাক আগেয়ে শোৱাচোন।’

‘মই তেস্তে শুম আই।

লাহে লাহে নিস্তৰুতাই সৰলোকে বুকুত সাবটি ললে। চাৰিওফালে কেবল নিস্তৰুতা। মাকৰো টোপনি আছিল। কিন্তু মালতীৰ চকুত লেশমানো টোপনি নাই। অন্তৰত একেটি ভাব তাইৰ নিষ্ঠুৰতা।

টলপুৰাতে। সকলোবিলাক তেতিয়াও টোপনিৰ কোলাতে— তাই ওলাই আহিল। চহৰলৈ খোজ ললে।

চহৰৰ মাজ। দোকান পোহাৰ খোলা নাই। এটা লাইট পষ্টৰ তলতে বৈ জ্বিৰণি ললে। বাতিপুৰালে। পোহৰবিলাক সিচৰতি হৈ পৰিল। তাই দোকান সোমাল। কিনিলে কেৱল পুতলা হাতী, ঘোৰা ৰেল, মটৰ, জুহুকা, পেপী আৰু বহুতো। মাটীৰ-ববৰ-মমৰ। হাতত থকা সকলোখিনি ধনেৰে তাই কিনিলে কেৱল পুতলা।— হেপাহ নপলাল। জেলত থাকি শিকি অহা বিদ্যাবে ছটামান চুৰ কৰিলে, কিন্তু ধনা পৰিল। আকৌ পুলিছৰ হাতলৈ গ'ল। তাইৰ কাকৃতি-মিনতিত পুতলাকিটা দি আহিবলৈ অনুমতি পালে। লগত এটা কনিষ্টবল।

নিশাৰ জ্বিৰণি লোৱা ঘৰটোৰ ফালে খোজ ল'লে। তাই আগ বাঢ়িছে অন্তৰত এটা বেজাবৰ আৰু হাতত

পুতলাৰ বোজা লৈ। চকুৰ পানী মাজে মাজে বাধা নামানি বৈ আহে। × × ×

× × হঠাত পুলিছৰ লগত নিশাৰ অতিথিক দেখি— টাকুৰিত হতা কাটি থকা গৃহকৰ্ত্তীয়ে মুখত এটা অস্বাভাবিক চাবনী লৈ কিবা কবলৈ আগ বাঢ়িছিল। মালতীয়ে হাতৰ ঠাৰেৰে মনে মনে থাকিবলৈ ক'লে।

‘সিহঁত এতিয়াও শুয়ে আছে নেকি?’

‘শু কিস্ত।—

‘ই একো নহয় বাইদেউ। এই বিলাক পুতলা,— সিহঁতক দিবা। কালী গোসানীয়ে দিছে বুলি ক'বা।’ ভিতৰ সোমাই গ'ল। লৰা ছটাৰ দুগালত ছটা চুমা খালে। মুখত অদ্ভুত হাঁহি মাতৃদৰ তৃপ্তি।

‘ব'লা এতিয়া’—কনিষ্টবলক ক'লে—‘তাৰে’ মূৰ ডোখাই আহিল জেলৰ কয়দীৰ প্ৰতি। *

—:—

—আজিৰ নহয়—

শ্ৰীপ্ৰশান্ত বৰুৱা

আজিৰ নহয় জানো ভালপোৱা মানৱৰ
মিলন বাসনা যত শত কামনাৰ;
হিয়াৰো হিয়াত তাৰ স্মৃতিৰ সপোন ৰেখা
মিলি যোৱা দিগন্তত ব্যাকুল আশাৰ।
অৰুণৰ অৰুণিমা জ্ঞানৰ বিমল আভা
পুৰণি হেঙ্গুলী উষা, দুৰণি পখীৰ গীতি;
পাহৰি নাযাবা সখা আজিৰ নহয় লেখা
মাথো এটি অতীতৰে পাহৰা স্মৰণ গীতি।
সৃষ্টিৰ দিনতে সেই মায়াবী হাতেৰে বিধি
পুৰুষৰ হৃদয়ৰ কোমলতা সানি
ৰূপ দিলে ৰঙ দিলে কল্পনা পাবত
নাৰীৰ বুকুত দিলে মধুৰতা আনি।
বিধিয়ে দিছিল জানো সুখ আশা মানবক
সেউজীয়া ধাননিৰ লখিমী বিচাৰি আনি—;
স্বৰ্জ্জ্বলে সেইদিনা আজিৰ মানবে সখা
কিহৰ কাৰণে তাৰ ভাগিল জ্বিৰণি।

সত্য যি স্মৰণ সি চিৰ স্মৰণৰ
নোহে জানো অভিপ্ৰেত দুৰ অতীতৰ;
মাহুহে গঢ়িলে সখা আজিৰ জগত
উচ্চ, নীচ, ধনী, দুখী আজি মবতৰ।
পৃথিৱীৰ মাজৰেই এটা দলে আহি আজি
ঠগি ঠগি সিহঁতৰে মানবৰ পৰা;
গঢ়িলে স্ৰুউচ্চ তাৰ বিশাল প্ৰাসাদ ৰাজি
—এমুঠি ভাভৰ হেতু হাহাকাৰ কৰা।
বিৰাট সৃষ্টিৰ এই বিশাল বিভেদ দেখি
ভুল হোৱা অতিশাপ কোন দেবতাৰ;
জাগেনে মনত সখা কঁপি উঠে হিয়া খনি
দেখি লক্ষ মানবক শুকান জকাৰ।
জীবন্ত কঙ্কালবোৰ যিদিনা মানব হ'ব
যিদিনা নোহোৱা হ'ব বুকুৰ হাহাকাৰ;
সেইদিনা যোবনৰ কোবাল পাবত বহি
গাবা সখা গান তুমি চিৰ স্মৰণৰ।

Results of the Cotton College Annual Sports. (1945)

The General Secy. of the Cotton College Athletic Society is pleased to place on record the results of the C. C. Annual sports for the session 1944-45 which run as follows. The Secy. also desires to acknowledge his indebtedness to Professors S. Rajkhowa, A. Jalil. P. Shyam, A. C. Dutta, K. Sarma, R. Ahmad, A Ali and S. Sarma. Principal S. K. Dutta of Earle Lew College, who had presided over the function, distributed the prizes.

100 yds. race—1st Akan Dutta,
2nd Indreswar Khound, 3rd Ayub Ali.

220 yds race - 1st Akan Dutta, 2nd Ayub Ali, 3rd Bhagya Talukdar.

440 yds. race—1st Akan Dutta, 2nd Binay Sing, 3rd Ganga Sarma.

880 yds race—1st Akan Dutta, 2nd Achyut Mohanta, 3rd Ganga Sarma, 4th Binay Sing.

High Jump—1st Naba Das. 2nd Bhagya Talukdar, 3rd Binay Sing.

Long Jump—1st Bhagya Talukder, 2nd Indreswar Khound, 3rd Akan Dutta.

Pole Vault—1st Kanak Bordoloi, 2nd Bhagya Talukdar, 3rd Chandra Kalita.

Putting the shot—1st Binay Sing, 2nd Bhagya Talukdar.

Hop step and Jump—1st Ayub Ali, 2nd Bhagya Talukdar.

Javelin Throw—1st Binay Sing, 2nd Bhagya Talukdar.

Discuss Throw—Binay Sing, 2nd Atwar Rohman.

3 legged race—1st Biren Sahu,

Indreswar Khound, 2nd Chandra Kalita, Deben Barua.

Sack race—1st Sunil Labkar, 2nd Binay Sing,

Girls' events.—

Egg and spoon race—1st Kamala Barthakur, 2nd Kaya Chatterjee.

Music Chair—1st Biva Dutta, 2nd Ramala Agarwala.

Menials race—1st Phatic Das. 2nd Bandhu Deka. 3rd Bhaba Ram Das.

Relay race—3rd year— Akan Dutta, Kalinath Sarma Ayub Ali, 4th Jnana Hazarika.

Tug of War—B. Goswami, G. Sarma, T. Das, B. Singh, M. Chawdhury, A. Rahman, R. Das.

Best Runner—Mr. Akan Datta.

Individual Championship won by— Bhagya Talukdar,

Mr. Chida Das represented our College in the Calcutta University weight lifting and muscle pausing competition and stood 2nd. in his group this year.

Bhagya Kanta Talukdar
General Secy C. C. A. S.

COTTON COLLEGE, GAUHATI.

EDITORIAL BOARD 1944-45.

Professor-in-charge "Cottonian"

Mr. Bininchi Kumar Barua M.A. B.L.

Mr. Raihan Shah M.A.

Editor—

PRASANTA BARUA

Representatives from the Executive

Mr. Jhaneswar Sarma.

Miss. Nirmala Das.